

DE ARMENSCHOOL TE OOSTENDE (1682 - 1795)

door J. COOPMAN

Inleiding

Het is de bedoeling niet geweest een allesomvattende studie te maken over het wezenhuis beter gekend onder de naam « armenschool ». Eerder ging het erom een beeld op te hangen van wat zoal met en in deze instelling gebeurd is vanaf de stichting, tot aan het einde van het « Ancien Régime » ingeluid door de Franse Revolutie, daarom ook werd de vorm van een kroniek verkozen.

Slechts sporadisch vermelden wij de naam van een weeskind en dit ter gelegenheid van een of ander « drama » die de sleur van het dagelijkse bestaan kwam verbreken (1).

De kern van het verhaal werd gepuurd uit het « Oud Resolutieboek » en het « Resolutieboek » (Nrs KOO-1 en 4) van de armenschool, andere geraadpleegde documenten worden in voetnota vermeld.

Bij de aanvang werden de kinderen ondergebracht in een gebouw gelegen in de Witte Nonnenstraat waar na de tweede wereldoorlog de RTT ondergebracht was en waar nu verschillende jeugdgroeperingen een onderkomen vinden.

Tijdens de Franse Bezetting (vanaf 1795) werd herhaalde malen aangedrongen bij de « citoyen maire » om het gewezen klooster van de Zwarte Nonnen (hoek van de Oost- en Kerkstraten), en dat een afgeschafte militair hospitaal was, te mogen in gebruik nemen want de oorspronkelijke school was in dergelijke staat van verval geraakt dat de bewoners lichamelijk gevaar liepen. Dit werd hen steeds geweigerd en uiteindelijk werden de wezen in het Oratorie (2) ondergebracht.

Na korte tijd komt er opnieuw een briefwisseling met de burgemeester op gang betreffende de ongeschiktheid van het Oratorie en met name de beperkte omvang van het gebouw en de vochtigheid die van de muren droop, maar daarmee zijn wij in de 19^e eeuw beland.

*
**

(1) Voor wie nochtans belangstelling mocht hebben voor deze namen weze vermeld dat door de Werkgroep Oostende van de VVF Kust voor elk kind een steekkaart gemaakt werd met alle beschikbare inlichtingen.

(2) Dit is de pastorie gelegen in een steeg tussen de St.-Pieterskerk en de Kapellestraat.

25 april 1675 :

Uittreksel uit het testament van juffrouw Mechlina De Witte echtgenote van de heer Van Zandijcke (zij overleed op 10 maart 1675) : « .../... Indien het nochtans gevele dat in dese stadt opgerecht wierde eene arme schoole ofte weeshuus, soo begeere ick dat de voorseyde rente van 1500 Fl (3) capitaels gelaeten aen de arm meesters deser stede sal commen te proficte van 'tvoornoemde weeshuys ofte arm schoole gelyck in soodanige manieren oock sullen commen op de heeren administrateurs vant arm ofte weeshuys .../... »

In 1682 is het dan zover : een werkschool wordt ingericht voor 18 tot 20 kinderen.

19 september 1682 :

Jacques Hoys (4), een welstellend man afkomstig van Duinkerke, schenkt verschillende onroerende goederen om de oprichting van een wezenhuis mogelijk te maken, en o.m.

20 september 1682 :

Wordt er een aanvang gemaakt met het opknappen van het huis oorspronkelijk gebouwd door Boudewijn Borm, en dit voor de som van 800 Fl. « Devote » persone schenken voor ongeveer 300 Fl aan matrassen, lakens en ander gerief.

10 oktober 1682 :

Pieternelle Storm, een geestelijke dochter, wordt aangesteld tot gouvernante van de school tegen 12 £ 's jaars. Een ondermeesteres wordt aangeworven voor 6 £ en een dienstmeid voor 5 £.

20 oktober 1682 :

De school opent haar deuren voor 12 jongens en 10 meisjes. Jacob De Witte levert voor het eerste jaar gratis het bier voor de school. Jan Frans De Man schenkt voor drie jaar de geneesmiddelen voor de zieke kinderen. Het magistraat wordt verzocht een reglement voor de school samen te stellen; in november doet Jacques Hoys een gifte van een hoeveelheid blauw laken uit Engeland voor de schooluniformen. Stoffen voor kousen, schoenen en hoedjes worden door de dismeesters aangekocht.

juli 1683 :

Als schouwstuk voor de « herenkamer » wordt een schilderij besteld voorstellende de dismeesters en de gouvernante. Terzelfdertijd laten de erfgenamen van de inmiddels overleden Hoys in de herenkamer zijn portret ophangen als eeuwig aandenken (5), terwijl de dismeesters elk een zaalstoel schenken getekend met hun naam (6). Dit

(3) Wij vertoeven nog in de tijd dat twee rekenmunten gangbaar waren: Fl = guldens en £ VI = ponden Vlaams.

(4) Zijn grafsteen is te zien in de noordgevel van het Duinenkerkje te Mariakerke.

(5) Wellicht is dit het portret dat zich vóór de tweede wereldoorlog in het stedelijk museum bevond, cfr V. Foutry : « Merkwaaardige Bladzijden uit de Geschiedenis van Oostende », p. 34.

(6) Het betreft Pieter De Vos, Jan Frans De Man, Jan Baptist Boudens en Anthonne De Can.

gebruik zal gevolgd worden telkens een nieuwe dismeester aangesteld wordt.

10 augustus 1683 :

Joanna De Moor, ook geestelijke dochter, wordt aangesteld als ondermeesteres om de meisjes het spellewerken aan te leren, hiervoor ontvangt zij 50 Fl 's jaars. Jacob De Witte zal opnieuw en gedurende de volgende twee jaar gratis het bier leveren (7). De dismeesters van hun kant beslissen elk jaar in het bijzijn van hun echtgenoten op Alle Kinderendag, op hun kosten in de vergaderzaal de kinderen op een feestje te vergasten.

10 juli 1684 :

De voltallige vergadering van het magistraat overhandigt het reglement waarvan de volledige tekst in bijlage volgt. De aanhef van het verslag van hun bijeenkomst luidt als volgt :

« Ten selven daeghe hebben d'heeren bailliu, burgemeester Croes en de greffier rapport gedaen hoe sy ingevolge S'wets Resolutie vanden xiiii^{en} octobris 1682 in Conferentie hebbende geweest met d'heeren aermmeesters, nopende het Reglement dienende tot goede directie vande Aerme Schole, eyndelinghe op rapport ende adveu vanden Collegie hebben geconcipeert het naervolghende : Alsoo wylent d'heer Jacques Hoys coopman binnen deser stede opden negenthinden septembris lastleden tot vermeerderinghe vanden Eere Godts ende onderhout van syne aermen uyt eene liberaele gifte ende peure jonste hadde opgedragen ende getransporteert aenden gemeenen aermen deser stede, seker synen huuse erfve en toebehoorten soo ende gelyc tselve jegenwoordich gestaen ende ghelegen is binnen deser stede ontrent het clooster vande Religieusen Conceptionisten (8), te vooren gecompeteert hebbende wylent d'heer Boudewyn Borm filius d'heer Pieter ende bij den voornoemden Hoys ten decreete afgewonnen ende gecocht omme daarvan opte rechten ende fonderen een Aerme Schole tot onderhout vande aerme kinderen deser stede soo meyskens als cnechtiens ende opdat deselve aldaer souden opgebracht worden in alle seegbaerheyt ende godtvruchtigheydt ende dat denselven Hoys ten dien eynde deselve schole ofte aermhuys hadde begifticht met differente liberaliteyten ende goed jonsticheden, ende naementlijck van nogh eenen anderen synen huuse gestaen ende geleghen binnen deser stede in de magasynstraete (9) bij het cappelleken (10) soo ist dat wy Burghm^r ende Schepenen der stede ende port

(7) Hij zou dit doen tot aan zijn overlijden in januari 1702.

(8) Dit klooster dat gelegen was tussen de Christinastraat, Witte Nonnenstraat en Leopoldpark, en waarvan de eerstesteenlegging van de kapel plaatsgreep op 20 maart 1679, was een schenking van dezelfde J. Hoys. Zijn nicht werd er de eerste abdis.

(9) Dit huis dat naast de kapel stond en zwaar beschadigd was tijdens de belegering van juli 1706 werd verkocht aan Jacob Carton op 13 mei 1707.

(10) Dit kapelleke dat door Pieter Boudens opgericht was in 1651 als blijk van eerherstel voor het roven in november 1649 door een Iers zeeman Brian Lister van gewijde vaden, brandde af tussen 1725 en 1730. Vandaar de naam Kapellestraat.

van Oostende, met allen yver ende punctualiteyt willende seconderen aen soo een loffelyck werck ende goede genegentheydt vanden overledenen, bij desen verclaeren denselven tot eene erkenntnisse van alle de voorschreven weldaeden ende eeuwighe memorie voor alle naercommers te stellen, kennen en creeren als fondateur vande voorschreven schole ofte aermhuys onder den tytel van de Onbevleete Ontfangenisse vande Alderheylichste Maghet ende Moeder Godts Maria, volgens de uytterste begeerte vanden selven overleden, ende opdat alles volgens de intentie ende goede begeerte vanden selven mitgaders onse uytterste ghenegentheydt dien aengaende te beter soude werden gedirigeert ende gereguleert, soo hebben wij ten dien eynde goetgevonden te maecken, stellen ende decreteren de naervolgende poincten ende articulen : .../... »

17 september 1685 :

Jan Nevylle wordt aanvaard om het brood te bakken voor de school gedurende één jaar, voor 26 Fl, en 12 stuivers drinkgeld.

9 november 1685 :

Daniel Vanden Broucque mag de tarwe malen tegen 15 Fl 's jaars.

14 februari 1686 :

De pasgekozen dismeesters Jan Borret en Nicolaas De Witte schenken elk een stoel voor de vergaderzaal.

20 mei 1686 :

Vandaag is Pieternelle Storm overleden.

30 mei 1686 :

Joanna De Moor, geestelijke dochter, wordt tot gouvernante gekozen tegen hetzelfde loon als haar voorgangster nl. 12 £ VI 's jaars. Haar zuster Cornelia wordt tot schooljuffrouw aangesteld tegen 50 Fl 's jaars, zoals haar voorgangster.

13 september 1686 :

De opbrengst van het stoeltjeszetten in de kerk wordt toegekend aan de school en dit vanaf het overlijden van de huidige stoelzetster.

1 oktober 1686 :

De dismeesters, tegelijk gouverneurs van de armenschool, sluiten een overeenkomst met de kapiteins Guilliame Van Beyeren en Jan Charels, havenmeesters of loodsen, dat zij van elk schip dat uit de haven vertrekt aan de armenschool zullen betalen uit het loods-, kaai- en « yver » (= vuur ?) geld (11), 2 stuivers per schip.

6 oktober 1686 :

Meester glasmaker sieur Boudewijn Willems neemt de verbintenis op zich de zes glazen bedekkingen voor de kaders hangende in de

(11) Dit zou een taks geweest zijn voor het branden van vuur op de vuurtoren.

vergaderzaal, te leveren. Hij zal voortaan al de glasvensters van de school onderhouden.

12 februari 1687 :

In hun bijeenkomst besluiten de dismeesters een boete van 3 st te betalen telkens zij zonder geldige reden afwezig zullen zijn op een vergadering. Op straf van een gelijkaardige boete zullen zij wekelijks ieder om beurt de omhaling doen op zon- en feestdagen tijdens de mis van 9 uur en om 3 uur in de namiddag, alsmede in de week tijdens de gezongen mis, de uitvaarten en de begrafenissen. Tevens moeten zij de sermoenen bijwonen in de advent, de vasten en gedurende het oktaaf van het H. Sakrament.

Een kind uit de school zal voortaan aangeduid worden om tijdens de gelezen missen met de schaal rond te gaan ten voordele van de armen, achter de kerkbaljuw.

Schoolmeester François Robert wordt vanaf 1 maart aangeworven om de kinderen dagelijks te onderwijzen van zeven tot acht en van zestien tot zeventien uur, behalve op donderdag en zaterdagnamiddag. Hiervoor zal hij 4 £ VI 's jaars betaald krijgen.

8 maart 1687 :

De nieuwe dismeesters Jacques Croes, Denijs Reubens en William Goold schenken elk hun stoel voor de vergaderzaal.

5 oktober 1687 :

De gouvernante beklagt er zich over dat de school zeer vervuild is en krioelt van de wandluizen vooral in de kamers van de kinderen, in de kasten en klederen. De dismeesters huren Laurence Lauwers « die remedie weet omme deselve te verdryven » voor 22 Fl, te betalen « 12 Fl op dhant ende tresterende ten uutcommen. » Zij belooft dat indien er volgende zomer nog ongedierte overgebleven is, zij gratis een nieuwe beurt zal houden.

18 oktober 1687 :

Het vertrek wordt gemeld van schooljuffrouw Cornelia De Moor : zij ging op 1 oktober te Brugge wonen. Besloten wordt haar te vervangen door Anna Noorbints alias Van Sluys, die sedert 20 oktober 1862 als een van de eersten aanvaard was in de nieuwe armenschool en er nog steeds verblijft.

26 oktober 1687 :

Er worden enkele beslissingen getroffen in verband met het weglopen van de kinderen :

- dat de dismeesters zullen pogen de weglopers te vatten;
- dat zij zullen gekastijd worden als voorbeeld, in het bijzijn van alle kinderen om daarna uit de school gebannen te worden;
- diegenen die weglopen door te luisteren naar slechte raad zullen, na gevat te zijn of uit eigen beweging teruggekeerd, moeten vergiffenis vragen en vragen om terug opgenomen te worden; de beslissing zal van de dismeesters afhangen.

24 april 1688 :

In korte tijd waren verschillende kinderen overleden « presumerende gestorven van uytteeringe » niettegenstaande de raadgevingen van de geneesheer. Zo wordt gehouden « consulte met den heere doctoer Jan Baptist Clou die geordonneert heeft van te laeten maecken alssembier van groot bier omme des mergens aan de kynderen die eenige quaelen hebben oft onpasselyck syn, ider te drinken te geven een glas van dito bier tot verdrijven van quaede humeuren, ende versterckinge vande maeghe, oock dat men de cleederen van de geseyde gestorven kynderen ende linwaet eenen geruymen tijt suyver ende gewassen sullen laeten blyven liggen voor dat men andere kynderen daer meede sal cleeden ».

Tijdens dezelfde vergadering wordt Joanna De Moor op de vingeren getikt : bij nazicht van haar tweemaandelijxse rekeningen werd tussen de uitgaven voor de keuken ontdekt dat zij de aankoop van schorten, matrasgoed, lijnwaad, enz. in rekening gebracht had. Zij krijgt te horen dat dergelijke aankopen tot de bevoegdheid van de ontvanger behoren en dat zij als uitgaven voor de keuken slechts groenten, eieren, olie, azijn, specerijen, verse boter en vis mag vermelden, « mede tgonne is tot dienst ende apetijt vande siecken ».

3 maart 1689 :

De dismeesters beslissen dat degene onder hen die de weekbeurt heeft om met de schaal in de kerk rond te gaan, ook dagelijks een rondgang moet doen in de school om zich te vergewissen van de goede gang van zaken. Ieder verzuim van hunnentwege zal een boete van 5 st als gevolg hebben.

Met Nicolaas Ferron wordt een kontrakt afgesloten van 1 april 1688 tot 3 maart 1689 om het vlees te leveren : runds tegen 2 1/4 st per pond, schapenvlees tegen 3 1/4 st, kalfs tegen 2 3/4 st « met obligatie van te leeveren vant beste goet ende deugdelyck vlees ».

30 mei 1689 :

Daar de gouvernante Joanna De Moor de wens uitgedrukt heeft ontslagen te worden om naar Brugge te gaan wonen wordt Pieternelle Gedouw, geestelijke dochter, in haar plaats aangenomen; haar nicht Catharina Karels krijgt de toelating bij haar in de school te wonen. Voortgaande op klachten van de gouvernante en na beide partijen gehoord te hebben wordt de schooljuffer Anna Noorbyns vanaf 23 maart 1690 ontslagen.

1 april 1690 :

De dismeesters beslissen geen kinderen boven de ouderdom van 17 jaar in de school te houden. Bij hun opname zal een attest uit de doopregisters hun ouderdom bewijzen.

Genoveva Vanden Abeele wordt als schooljuffer in dienst genomen voor 40 Fl 's jaars vanaf 4 april.

2 juni 1690 :

« Wiert geresolveerd te doen maecken een nieuw schrynerwercken casse tot inne leggen vande boucken ende pampieren den aermen

raeckende, welke casse heeft gekost ter somme van veertigh guldens. »

21 december 1690 :

Aan de vergadering wordt een uittreksel voorgelezen van het testament van de echtgenote van Anthone De Can, Joanna De Sorgher, die overleed op 16 november 1690 :

« .../... eerst aende aerme schole binnen deser stede de somme van vyer hondert guldens met obligatie van voor altydt ende eeuwelick sjaers te doen een jaergetyde op den dagh van haer overlyden ende thien van de meeste kinderen sullen verobygiert wesen denzelven dyenst te hooren en ten offeren te gaen biddende voor de ziele vanden overleden waarvoor sy sullen genieten yder elck een broodt van vyer stuyvers die ten dische sullen geleverd worden ten laste vanden aermen ».

1 februari 1692 :

De dismeesters hebben de geestelijke dochter Adrianeken Sauws aangenomen als medeschooljuffrouw en als assistente voor de gouverante, om de kinderen te leren naaien ten voordele van de school. Zij bekomt hiervoor 9 £ VI 's jaars, naast haar onderhoud van voedsel en drank alsmede de kosten van dokter, apoteker en geneesmiddelen tijdens haar ziekte. Zij brengt enige kinderen mee uit haar eigen schooltje.

1 maart 1692 :

Apoteker Antone Clou zal voortaan de geneesmiddelen leveren in plaats van Jan Frans De Man.

28 maart 1692 :

Beenhouwer Nicolaas Ferron zal gedurende één jaar het vlees leveren voor 1/2 st minder dan zijn gewone prijs.

Dat er ook betalende kinderen in de school aanvaard werden bewijst een kontrakt van 1 mei 1692 : Jacob en Nikolaas De Witte en Cornelis Boubereel doen het kind Isabelle De Witte (dochter van Francis en van Maria Andrea Fischau in de school opnemen om haar te leren lezen, schrijven en spellewerken, of ander handwerk ten voordele van de school, gedurende 6 jaar voor de som van 24 £.

Het kind overleed op 27 juli 1694...

Een gelijkaardige overeenkomst werd op 26 februari 1691 gesloten tussen de dis, en de gasthuismeesters van Leffinge, betreffende Maria en Polycarpus de weeskinderen van Pieter Porguy, en dit voor drie jaar tegen 8 £ 's jaars. Verder nog liet de vrouw van stadsgouverneur Conarubias de wees Theresia Mauritius, geboren te Iieuwpoort voor drie jaar in de school opnemen vanaf 13 maart 1692, voor de som van 13 £ VI.

19 mei 1692 :

De ontvanger van de dis Antone De Can brengt verslag uit over het feit dat hij bij het openen van de omhaalbus van de kerk vastgesteld

had dat het geld eruit verdwenen was. Terzelvertijd hadden de choralen Jan Boogaert en Emanuel Casteels, die gewoonlijk met de bus rondgingen, na de middag het hazepad gekozen. De gouvernante had de dienstmeid Jeanneken Baels de achtervolging doen inzetten. De dismeesters besloten daarop « eene expresse te uit te peerde » zenden om de weggelopen kinderen tot Nieuwpoort na te zitten. Tegen de avond kwam de meid terug met Emanuel Casteels die zij te Raversijde had kunnen vatten. Hij had zijn spitsbroeder verloren en kwam gedwee mee.

's Anderendaags werd Emanuel verhoord door de dismeesters. Hieruit bleek dat beide delinkwenten zaterdag de 17^e rond de middag op het kerkhof een stomme smid ontmoet hadden die vooraf door Boogaert verwittigd was. Deze laatste gaf de smid te verstaan door met een stokje in het slot van de bus te peuten dat hij er wilde in geraken. De smid knikte maar had geen haken bij zich. Casteels ging s' anderendaags tijdens het sermoen terug naar het kerkhof waar hij Boogaert samen met de smid ontmoette en samen gingen zij achteraan op het kerkhof waar het slot met een haak opengebroken werd. Boogaert nam het geld, gaf 3 st aan Casteels en begroef de rest achter de sacristie. Casteels is toen weggelopen, terwijl Boogaert door « den expressen » achterhaald en binnengebracht werd. De 21^e werd deze op zijn beurt aan de tand gevoeld en loochende alles. Daarop werd de stomme smid ontboden die met gebarentaal te kennen gaf dat Boogaert de schuldige was. Deze bleef echter volharden.

Geen andere keuze hebbende lieten de dismeesters Boogaert door de schoolmeester met de roede kastijden tot hij zou bekennen, hetgeen hij ook deed na verschillende geselingen. Ze deden een blokhuis ineen timmeren waar Bogaert « te waeter en te broode » gedurende drie weken over zijn wandaden mocht mediteren.

7 juli 1692 :

Anna Baecke, het dochtertje van Marie Maertens, werd door haar moeder verlaten toen deze hertrouwde met een soldaat in Hollandse dienst en met het regiment wegtrok. Het kind wordt in de school opgenomen.

12 juli 1692 :

De dismeesters krijgen te horen dat Jacoba, het tienjarige dochtertje van wijlen Pieter Monteville door haar moeder verlaten was « ende vagebonde was loopende achter straete ». Na kontaktnaam met haar peter, burgemeester James Hamilton en haar meter, de echtgenote van Pieter Ladonse, beloofden deze een schenking te doen van een kleed, twee tonnetjes boter, een paas kousen, een muts enz... « naast noch andere consideratiën naer hun discretie », waarna het kind in de school aanvaard wordt.

2 december 1692 :

Thomas De Potter, die door de armenschool in de leer geplaatst was bij notaris Guilliamme Van den Heede, doet er zijn beklag over dat

hij gedurende de drie jaar die hij in dienst was bij de notaris, nog steeds zijn oud kleed droeg « hetgonne nu niet meer en dochte ». De dismeesters laten voor hem een nieuw kleed maken.

17 september 1692 :

Bakker Jan Neufville verwittigt de dismeesters dat hij geen brood meer kan leveren tegen de overeengekomen prijs van 27 Fl 's jaars wegens de groei van het aantal kinderen « dat het houdt jegenwoordig seere diere is ». Zijn loon wordt tot 36 Fl verhoogd op voorwaarde dat hij zijn oorspronkelijke prijs herneemt zodra de prijs van het hout opnieuw daalt.

26 februari 1693 :

Pieter De Vos die als eerste dismeester normaal de vergaderingen bijeen roept en voorzigt, verzuimt de laatste tijd zijn plicht. Sedert 18 december van verleden jaar wordt er al niet meer vergaderd zodat vandaag de tweede dismeester Jan Baptist Clou, ten einde raad het op zich neemt de vergadering bijeen te roepen. Hij had De Vos herhaalde malen aangemaand te doen vergaderen « tot redresseren differente faulten ende abuysen door de gouvernante van dese schoole aen ons te kennen gegeven soo van de kinderen inde selve schoole als omme andere nootsaecquelickheeden, welken voornoemden De Vos als presideerende, door gedeurige occupatiën sigh excuseerende ende in faulte was blijvende van de aermheeren te doen vergaederen » waardoor « in deselve schoole veele quade ende remarcabele faulten waeren aengewassen maer stonden de kinderen meer en meer te verwerren ende soo in eene quade habitude te werden getrocken, soo ist omme daerinne te voorsien den voornoemde heer Clou ons heeft aensoght tot de vergaederynge ende opde clachten aene ons gedaen door de gouvernante de schuldige gecastijdt ».

De vergadering beslist voortaan iedere week of minstens om de veertien dagen te vergaderen en wel 's zaterdags na het lof. De dismeester die de weekdienst heeft zal voorzitten. De volgende vergadering werd gehouden op ... 5 september !

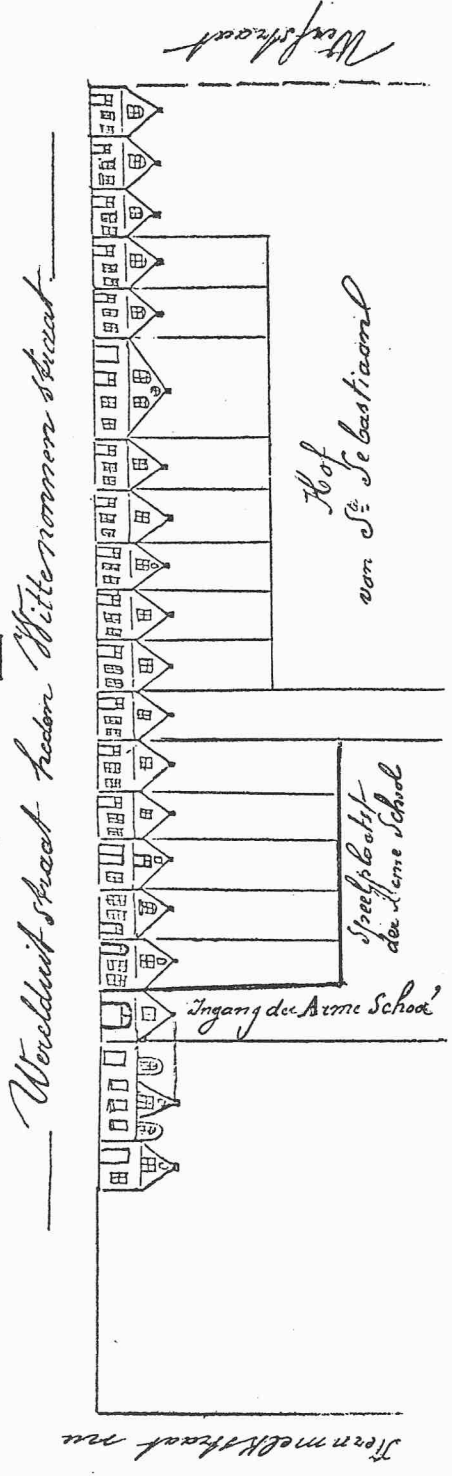
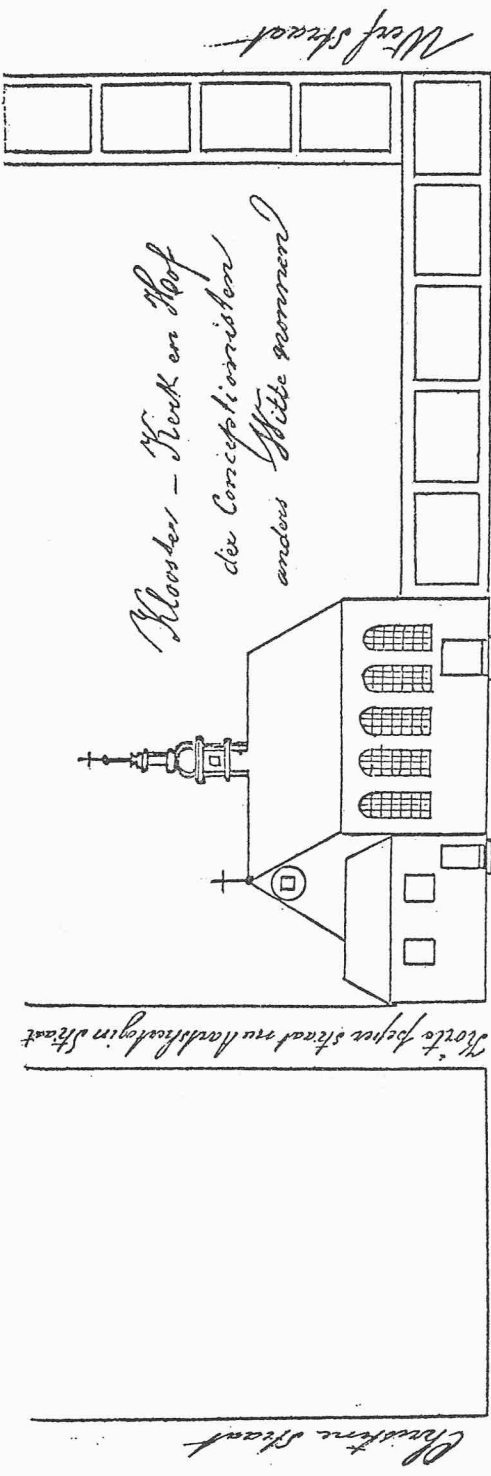
5 september 1693 :

Een der pas benoemde dismeesters, apoteker Jacob Hageman, zal voortaan de geneesmiddelen verschaffen « midts te leveren tot een sevylen (12) prys ».

12 december 1693 :

Na een bijeenkomst met de pastoor om de zangers uit de parochiekerk weg te trekken (zij moeten wegens hun ouderdom de school verlaten) wordt de zangmeester nieuwe zangers beloofd uit de school tegen 1 mei 1694. Ook zal men voortaan de kinderen een ambacht aanleren en voor diegenen die dit willen, naar zee laten vertrekken.

(12) Civiele of schappelijke prijs.

30 december 1693 :

Vandaag werd een kind gevonden « in een bont strooy geleyt voor de deure van de religieusen conceptionisten ». Zonder weten van het magistraat werd het door de baljuw in de armenschool binnengebracht. De dismeesters besluiten « clachten te doen » aan het magistraat en het kind aan hun « te presentereen vermidts dese aerne schole is een weesen huys, maer geensynts voor bastaerden ofte vondelynge kinderen ».

De schepenen aanvaarden de last en besteden op stadskosten het kind uit aan de vrouw van Jan Ansaert voor 8 £ VI 's jaars « ende een rasiere smeede coolen ».

16 januari 1694 :

Onze delinkwent Emanuel Casteels verlaat de school om een zee-mansleven te beginnen. Hij scheept in op het konvooi dat op het punt stond te vertrekken naar Spanje.

De gouvernante Pieternelle Gedou die erover geklaagd had niet meer in haar levensonderhoud te kunnen voorzien, krijgt met achteruitwerkende kracht tot 1 mei 1692 een loonsverhoging van 2 £ toebedeeld.

18 februari 1694 :

Het sukses van de gouvernante werkt aanstekelijk want schoolmeester Robert krijgt om dezelfde reden een verhoging van 2 £, maar met aanvang vanaf 1 maart.

24 september 1694 :

Marijn van Heule die hier overleden was, liet twee kinderen na waarvan het een in Beerst geboren was en het ander te Oostende (13). Tweemaal reeds hadden de dismeesters het eerste kind naar de pastoor van Beerst gezonden, die het prompt telkens terugzond.

Hierover om een beslissing verzocht besluit het magistraat de zaak ten laste van de pastoor en dismeesters van Beerst aanhangig te maken bij de schepensbank van het Brugse Vrije onder wiens jurisdictie Beerst gelegen was. Het tweede kind wordt opgenomen in de armenschool.

26 juli 1694 :

De dismeesters doen een aanvraag aan het magistraat om de kinderen die een stiel willen leren te ontslaan van het betalen van « sitte geld en schortegeld ten aencommen van hun ambachte waer aen alle leer cnechten syn verobligyert ».

Hun rekwest luidt als volgt :

« Aen d'Edele Heeren burgemeester ende
Schepenen der stede ende port van Oostende

Verthoonen reverentelyck dheeren armmeesters deser stede hoe dat de aerne kinders vande schole soo het eene als het ander omme de

(13) In die tijd was de geboorteplaats bepalend voor de armenzorg.

schole te ontlasten door hun besteedt wort tot leeren van hun ambacht bij d'een en d'andere meester, ende volghens de ceuren vande respectyve ambachten soo syn de leer kinderen belast om naermaels vry te wesen inden selven ambachte met sitte gelt, schorte gelt ende diergelycke alle twelcke vuyt de burse vanden aermen soude moeten worden betaelt daerinne facillicken can werden voorsyen geconsydereert het een cleen sal wesen in het ambacht, vinden de suppleanten hun genootsaect te keeren tot UEd^{en}.

Ootmoedelyck biddende gedient te wesen te verclaeren dat de kinderen vuyt de aerme scole bestedt wordende door dh^{rn} aermeesters erghens op een ambacht tot leeren vant selve vry ende exempt sullen wesen van het selve sitte gelt schorte gelt ofte dyergelycke twelcke doende etc...

ende was onderteeckent G. Vanden Heede ».

Op 5 augustus geeft het magistraat haar toestemming.

29 maart 1695 :

Drie kinderen die ziek geweest waren van het « roo jonck ofte de roo petie » zijn nu aan de beterhand. Om in de toekomst het hoofd te bieden aan een besmettelijke ziekte wordt beslist twee bedden te laten maken en ze in afzondering te plaatsen in de kamer genaamd « de oude school ».

Tijdens een inspektie van de bedden worden deze in slechte staat bevonden waardoor opdracht gegeven wordt nieuw wit en blauw lijnwaad te kopen om ze te vernieuwen.

31 mei 1695 :

Apoteker Jan Porret wordt aangenomen als leverancier van de geneesmiddelen.

15 juni 1695 :

Jacob Borm had bij testament aan de school 100 patacons geschenken op voorwaarde dat een kind van zijn vrienden mocht opgenomen worden. Aangezien Christina Van Seghercappel verzoekt haar kleinzoon Pieter Jacob Pieters in de school te aanvaarden, wordt hiervoor de toelating gevraagd en bekomen van Renilde Carlier, de weduwe van Borm.

3 oktober 1695 :

De gouvernante laat weten dat de schooljuffrouw op 28 september vertrokken was zonder de dismeesters te verwittigen. De spellewerk-kussens van de kinderen die in de school hun stiel komen leren, worden onderzocht om na te gaan of de opbrengst het aanwerven van een andere juffrouw zou rechtvaardigen. Het resultaat blijkt negatief, zodat besloten wordt alle « vreemde » (14) kinderen weg te zenden en het lesgeven aan de inwonende kinderen toe te vertrouwen aan de gouvernante en twee van de beste leerlingen.

(14) Hiermee bedoelt men klaarblijkelijk dagleerlingen.

4 februari 1696 :

De vergadering beslist valvensters in de school te laten aanbrengen tegen de dieven.

16 oktober 1696 :

Aan het slepende proces tegen de pastoor en dismeesters van Beerst komt een einde doordat dezen toestemmen het kind op te nemen, mits de dis van Oostende de proceskosten betaalt.

Anna Boudens, die op 18 juli 1695 overleed, had bij testament 300 Fl nagelaten aan de armenschool waarvoor elk jaar op de dag van haar begrafenis moet gezongen worden in aanwezigheid van drie meisjes uit de school, om te bidden voor haar zielerust.

11 april 1697 :

De deur die uitgeeft van de kamer van de gouvernante in de kleine tuin, wordt dichtgemetseld.

3 september 1698 :

Er wordt beslist een vuurkachel te laten maken om de school te verwarmen.

24 november 1698 :

De vernieuwde vergadering van dismeesters beslist van om de veertien dagen, 's maandags te vergaderen om 14 uur.

13 december 1700

Als schooljuffrouw om het spelwerken aan te leren, werd vanaf 1 december Flora Barbara Pasbrugge aangeworven voor 5 £ Vl.

1 mei 1701

Er wordt de vergadering een brief voorgelezen van Joos Verclen waarbij hij beweert dat hij wegens het overlijden van zijn echtgenote, niet langer kan zorgen voor het weeskind Bernard Sajette maar hem naar Oostende zal zenden. Het antwoord van de dis luidt dat het niet mogelijk is het kind te aanvaarden wegens de slechte tijden « ende in cas hetselve kint wiert overgesonden, dat men niet en sal aanvaarden nemaer laeten gaen haelen syn broot van deur tot deur ».

24 mei 1701

Niettegenstaande de weigering van de dis zond Joos Verclen het kind onder begeleiding van zijn zoon naar Oostende. Deze liet het kind ergens op straat achter en liep weg. Na acht tot tien dagen opgenomen te zijn geweest bij arme mensen, brengt de vrouw van Geraard Pieters de wees in de school binnen. Zij stelt voor de jongen bij haar op te nemen mits de dis haar twee schellingen per week betaalt voor zijn onderhoud.

19 april 1702

Brouwer Jan De Noter zal voortaan het bier leveren dat sedert de stichting van de school, door Jacob De Witte tot januari ll. bij zijn overlijden gratis geleverd werd.

5 mei 1702 :

De scheidingsmuur tussen de armenschool en het huis van Elizabeth Vlamincx, weduwe van kapitein Antone Verré, was zodanig in verval geraakt dat een instorting te vrezen was : er wordt met de weduwe overeengekomen de kosten van de herstelling te delen.

27 juni 1702 :

Het magistraat werd door verschillende personen verwittigd dat Margriete Reniers, negen jaar en half oud, geboren te Sneeck in Friesland en wonende in de Schippersstraat bij Carel Bruneel, door dezès huisvrouw « seer qualick is getracteert geweest soo voor slagen als anderssints ». Daarom wordt beslist het kind in de school op te nemen mits de stad financieel bijdraagt in het onderhoud : voor de armenschool bestond er geen verplichting aangezien het kind niet in Oostende geboren was. Men bevindt haar echter « geincommodeert te weesen vant quaet seer » en ze mag dus volgens de statuten niet in de school komen, « wiert geresolveert dat men tselve buyten de schoole sal doen cureren en onderhouden tot haere genesinge ». Zouden bijdragen in de kosten : Antone Van der Heyde, de vrouw van Boudewijn Emmery en de vrouw van greffier Faiolle.

3 december 1703 :

Om 22 uur overleed schoolgouvernante Petronella Gedouw. Haar zuster Anna, weduwe van Frans Carels, laat de schikkingen voor de begrafenis over aan de dismeesters. Dezen beslissen haar te doen begraven met de gewone burgersklok onder begeleiding van « stadts flambeeuwen » zoals dat voor de vorige gouvernant in 1686 het geval geweest was. Als proef wordt Flora Barbara Pasbrugge in haar plaats aangesteld tegen 60 Fl per jaar.

22 januari 1706 :

De gouvernante vraagt voortaan 12 £ voor haar diensten in plaats van de 10 £ die haar voor het eerste jaar toegekend was, « gheconsidereert haer vigilance ende goede conduitte in haar fonctie als gouvernante wiert gheresolveert haer te loueren ende betaelen tgepasseerde jaer ende in toecomende ter somme van 12 £ VI ».

22 april 1706

De gebarsten klok in de refter wordt met een nieuwe vervangen door Andries Vander Heyde.

30 april 1706 (15) :

Door de beschieting tijdens de belegering van de stad van 3 tot 6 juli 1706, hadden brand en ontploffende granaten zodanige schade aan de school veroorzaakt dat het niet mogelijk meer is er de kinderen te huisvesten zonder herstellingen te laten uitvoeren. Men besluit « de werckschoole wederom op te bouwen ende thuyt te stellen in behoirelycke reparatien ten besten mogelyck ende te laeten het ge-

(15) Uit de verdere tekst blijkt dat de verkeerde maand opgegeven werd.

brant packhuys totdat den almoogende godt ons enighe middelen sal verlenen ».

26 oktober 1706 :

De armenschool ontvangt van de reders van het kaperfregat « St-François », waarop Jan Lynderssen kapitein was, de som van 700 Fl : op 28 februari had Lynderssen een ledig Hollands buisschip « Den nieuwen Coopman » genaamd en met als schipper Jacob Hoogwerft, gekaapt. Het schip werd op een losgeld van 800 Fl gesteld. Kapitein Louis Lemel, Pauwel Bestenbustel op « La Conquerante », en nog een Duinkerks fregat maakten ook aanspraak op een deel van de losprijs (zij vaarden kennelijk « in compagnie » met Lynderssen en hadden in mindere of, naar hun mening, meerdere mate meegeholpen aan het veroveren van de buis). Aangezien echter de losprijs na aftrek van de onkosten en gedeeld onder vier eerder onbeduidend was, stonden de kapiteins om hun geschil bij te leggen de volledige som af aan de school, mits het akkoord van de admiraliteitsrechter Jan Baptist Bauwens (16).

Onder het Ancien Régime was de geboorteplaats bepalend voor wat genoemd werd de « civilité » van een persoon (het « jus soli » zoals Groot-Brittannië dat nu nog kent). Alleen het bekomen van het poorterschap van een andere stad kon hierin verandering brengen. De « nationaliteit » (zoals wij het nu zouden noemen) van de vader was dus van geen belang. Dit wordt nogmaals geïllustreerd door een resolutie van de dismeesters.

Op 10 december 1706 worden Pieter en François, de twee wezen van Pieter Pattyn voorgesteld om in de school opgenomen te worden. Pieter wordt aanvaard doch zijn broer geweigerd omdat hij in Ramscappelle geboren was. Een nieuwe aanvraag tot opname wordt op 4 februari 1707 ingediend, met als motivering dat het kind « wesende alhier geprocreerd ende de moeder bevrugt synde is gaan wonen op de prochie van Ramscappel alwaer gebooren ». Daarop wordt ook François in de school opgenomen.

13 december 1707 :

Aan timmerman Jacob Carton wordt opdracht gegeven een nieuwe plankenvloer te leggen in de herenkamer aangezien de oude vloer rot was. Dismeesters Pieter Woelaert en Andries Vander Heyde bekostigen dit werk dat vóór de heiligendagen moet afgewerkt zijn.

(16) Onder het stelsel van de kaperij dat we in hedendaagse termen kunnen vergelijken met een reservevloot, kregen partikulieren in oorlogstijd de toelating om vijandelijke schepen te veroveren. Het land had namelijk niet de middelen om jaar in jaar uit een staande oorlogsvloot te onderhouden, vandaar dat een beroep werd gedaan op het « particulier armazon ». Alle veroveringen moesten voorgelegd worden aan de rechter van de admiraliteit die besliste of de kaping wettelijk was (het geval van een vijand), of integendeel ten onrechte gebeurd was waardoor restitutie moest geschieden (het geval van een vaartuig van een neutraal land).

8 januari 1709 :

Het kind van Jan De Cuyper dat door het weglopen van haar moeder uitbesteed was bij de dochter van weduwe Moentjes, wordt zodanig slecht behandeld en « seer miserabel, laetende tgaen bedelen » dat de dismeesters beslissen haar onder te brengen bij de vrouw van Joos Ollevaer.

22 juli 1709 :

Tijdens het bombardement van 1706 was het pakhuis van de dis zwaar beschadigd geworden tot groot ongerief van de dis, aangezien de voorraad bussels hout in de zomer moesten aangekocht en op een droge plaats bewaard worden om ze in de winter te kunnen uitdelen aan de behoeftigen. Daarom beslissen de dismeesters het pakhuis te laten verbouwen. Het werk wordt toegewezen aan Jacob Carton die de aanwezige balken moet verwerken in de nieuwbouw.

17 februari 1710 :

De school ontvangt van Pedro Woelaert een geschenkt van 900 Fl. Daarvoor zal er elke zaterdag in de school moeten branden « een wasse keirsse van een half vierendeel en in tbranden der selver keirsse gelezen worden door een kynt de litanie van O.L.Vrauwe daarop alle de resterende kynders al werckende sullen met aendaghticheyt moeten antwoorden ».

9 september 1710 :

Helena Beyaert, de overleden echtgenote van Lucas Vlieghe, had in haar testament van 20 augustus 1703 een som van 50 £ Vl (= 300 Fl) voorzien om bezet te worden ten voordele van de school, op voorwaarde dat al de kinderen die konden lezen, op de eerste maandag van elke maand « tot inder eeuwicheyt sullen gaen rekewys naer de groote kercke, en aldaer tot laevenisse van mijn ziele lesen yder een seven salm met de litanie waervoor sy jaerlicx sullen genieten jder een warm wittebroot van een stuyver ».

De dismeesters zijn echter van oordeel dat de opgelegde last te zwaar valt en na overleg met Lucas Vlieghe wordt overeengekomen dat ze de som kontant zullen ontvangen en dat de voorwaarde slechts voor één jaar zal gelden. Daarna zal op elke eerste maandag van de maand « tot inder eeuwicheyt, te weten soo lange de aermschole sal blijven staen sullen commen ten elf uren naer de grote kercke paer en paer, maer vier cleene met vier van de meeste kynders, die seven salm connen lesen, en dat de reste van de kynders die in de schoole sullen blijven... sullen lesen yder drie paternosters en drie Ave Maria ». Verder zullen al de kinderen op Allerzielen « rekewys » naar de grote kerk trekken en daar een « seven salm » met litanie lezen. Vlieghe belooft zijn leven lang op dezelfde dag een warm geboterd brood aan de kinderen te schenken, na zijn overlijden zal de opbrengst van een bezette som van 100 Fl jaarlijks hierin moeten voorzien.

24 september 1715 :

In hun testamenten schenken Michiel Isenbrant en zijn echtgenote elk 300 Fl voor een jaarlijkse requiemmis.

13 juli 1717 :

Reeds verschillende keren heeft de gouvernante geklaagd over het feit dat « in den winter door tmenighvuldigh waeter datter valt uyt de locht, de keuken en de kelder veeltijts onder waeter staet » doordat de kamer van baljuw Rootsaert veel hoger ligt dan de genoemde twee vertrekken. Daarom wordt besloten de vloer van keuken en kelder met ongeveer één voet te laten verhogen door meester metsers baas Jan Daversyn.

20 maart 1719 :

Aangezien de dismeesters « om zekere reden » schoolmeester Lucas Jansen, die sedert enige jaren de kinderen had leren lezen, schrijven en « cyfferen », afgedankt hebben, besluiten zij in zijn plaats te benoemen Pieter Mahieu voor 6 £ 's jaars om de kinderen, uitbesteed of niet, gedurende één uur per dag te onderwijzen.

3 juli 1720 :

Er is vastgesteld dat de « steenput » van de school zich in een slechte staat bevindt « en de plaetse daer se staet niet al te wel en is ». Metser Jan Daversyn wordt aangeworven om een nieuwe put te delven, te metselen drie en een halve voet tussen de muren, en om « calesi » en mortel te leveren alles voor 20 Fl. De rest nl. stenen enz... valt ten laste van de dis.

7 juli 1722 :

Sedert enkele jaren is opgemerkt dat « het secreet » van de school « geincommodeert is geweest door den quellen » zodat zelfs de burens hun beklag kwamen maken. Daarom wordt met Jan Daversyn voor de som van 60 Fl overeengekomen « dat hy tselve secreet sal maecken met een dobbel vloer met oullie asschen mortel rontuyt van binnen met een half steen jegens de aude meuren, daarenboven een vaute, en boven de vaute te effenen en te leggen de vloer met tegels ».

25 februari 1723 :

De werkschool, oorspronkelijk ingericht in 1682 voor 18 tot 20 kinderen, is voor de huidige bezetting van 38 kinderen te klein geworden en het houtwerk verrot. Zo wordt besloten de breedte van de school met 5 voet te vermeerderen, en de hoogte op 16 voet te brengen. Met timmerman Jacob Carton wordt overeengekomen het nodige hout en de nagels te leveren voor 250 Fl. Jan Daversyn zal voor steen, moortel en arbeid de som van 216 Fl opstrijken. Het uit te voeren werk paalt aan het huis van Jan Reynier en kan niet uitgevoerd worden tenzij dat « het hemelsch waeter commende van het nieuw deck sal moeten lossen op syn deck ». Zijn toestemming hiervoor wordt gevraagd en verkregen.

2 oktober 1727 :

Elizabeth Boosterhout, weduwe van kapitein Jan Saegherman, schonk vóór haar overlijden 200 Fl aan de school met last van haar kleinkinderen te onderhouden mochten zij ooit tot armoede vervallen.

2 februari 1729 :

Monica en Josynke De Noter schenken aan de dis een rente komende van een kapitaal van 500 Fl aan 5 % interest, met last van jaarlijks op, of omstreeks de verjaardag van het overlijden van hun broer Jan, een mis te laten opdragen, dit ingevolge een bepaling uit zijn testament (hij was een gewezen dismeester).

11 december 1730 :

Bij zijn testament van 16 november ll. liet Cornelis D'Ove aan de school 100 Fl na.

24 januari 1731

Judoca D'Egmont zaliger heeft bij testament 300 Fl aan de school geschonken.

Tengevolge van een jubileum, afgekondigd door paus Clemens XII, heeft de geestelijkheid (Oratorianen) in de hoofdkerk een kruis opgericht. De dismeesters menen dat de opbrengst van de bus ten goede komt aan de armen via de dis om.

De dismeesters vragen de pastoor hun bus ten voordele van de armen vóór het kruis te mogen plaatsen maar dit verzoek wordt afgewezen met de uitleg dat de ingezamelde aalmoezen moeten verdeeld worden door degenen die het kruis opgericht hebben. Hierop richten de dismeesters op 19 februari een brief aan de bisschop van Brugge om de zaak te beslechten. In zijn antwoord van 11 maart laat het bisdom weten dat voor deze keer « jn consideratie van de groote aermoede die op deze tijd binnen Ostende bevonden werdt » de pastoor en de dis elk de helft van de opbrengst naar believen aan de armen zullen uitdelen.

Rond deze tijd wordt een uittreksel uit het testament van de inmiddels overleden burgemeester Matheus De Moor aan de school voorgelegd. Het betreft enkele bepalingen ten voordele van de school en onder meer een schenking van 2.400 Fl met opdracht van « telcken jaer eeuwelyck te...laeten celebreren een solemneele zielmisse tot laevenisse van sijne ziele met branden van de kerssen op de sepulteur plaetse daghs te vooren door de stadtsboden te laeten bidden, oock te laeten recommanderen met het luyden van de posen met de groote clocke, en dat de kinderen van d'aermschole present moeten syn in alle diensten en bidden voor de overleden ».

Om hieraan te kunnen voldoen gaf hij een rente voortkomende van een kapitaal van 3.933 Fl « croyserende in advenante van den pennynck XVI » of 6,25 %. Dit kapitaal is bezet op de brouwerij « St Pieter » toebehorende aan Philippe Anthone De Clerck.

28 mei 1731 :

De vrouw van slager Adriaan Vanden Abeele, die door haar man verlaten was, vraagt om ontlast te worden van één van haar vijf minderjarige kinderen. Het meisje wordt in de school toegelaten op mondelinge belofte door de deken van de beenhouwersgilde, dat de

gilde elke zaterdag een goede portie vlees aan de school zal leveren en dat wanneer het kind oud genoeg zal zijn om de school te verlaten (zij is nu tien jaar oud) en haar kost te verdienen, de gilde haar zal voorzien van de nodige klederen, een verplichting die normaal aan de school toekomt.

9 november 1731 :

De directrice Flora Pasbrugge, die in de onmogelijkheid verkeert « voorder te continueren in het oppassen van de kinderen door haar crancke gesteltenisse van tijt tot tijt sonder assistentie », vraagt dat haar nicht Flora Pasbrugge zou aangeworven worden om haar te helpen. Deze wordt aangenomen voor 5 £ 's jaars.

10 juli 1732 :

Bij zijn aanstelling tot dismeester belooft Jan Baptist Willaert voor de duur van zijn ambtstermijn de nodige geneesmiddelen te leveren aan 1/3 van de laagste prijs.

18 mei 1734 :

Voortgaande op een klacht van de gouvernante over de toestand van de refter die onbruikbaar is omdat de vloer versleten is en er in de winter bij hevige regenval water uit de grond komt, wordt na advies ingewonnen bij metser Jan Daversyn besloten de vloer één voet te laten verhogen.

15 oktober 1735 :

In vergadering bijeen beslissen de dismeesters om « een separaet plaetsken te maecken om in cas van noode eenighe moedwillighe kinderen daerdoor te dwingen » vermits het oude vervallen en ongeschikt geworden is. De metser krijgt de opdracht hiertoe onder de trap van het pakhuis een muurtje te zetten.

23 december 1735 :

De vergadering van dismeesters wordt vandaag bijeengeroepen omdat « eenighe abuysen alhier in de schoole sijn gepleeght geworden ». Na de directrice en de kinderen verhoord te hebben, wordt Petronella Rousset wegens « haer quaed exempel » uit de school gewezen.

31 januari 1736 :

De directrice doet haar beklag over Marie Françoise Williams « als sigh niet willende voegen naer haere goede vermaeningen ende obstinaet blijvende, als ook de andere kinderen met haer quaed exempel ende ongehoorsaemheid ondersteunende » waarvoor zij reeds een maand geleden « gecorrigeert » werd. Zij wordt in aanwezigheid van haar vader gevraagd of zij reden tot klagen heeft. Haar antwoord luidt negatief waarop zij met haar zuster die haar slechte voorbeeld volgt uit de school wordt gewezen.

13 maart 1737 :

Een aanvraag vanwege de weduwe van Jan La Siera gericht tot het magistraat, om twee van haar kinderen in de school toe te laten,

wordt afgewezen door de dismeesters voor wat het zoontje betreft : aangegroeid tot zestien was het toelaatbare aantal jongens overschreden.

Op 15 maart worden de dismeesters tegen 9 uur 's morgens bij het magistraat ontboden. Tijdens een voorafgaande vergadering besluiten zij het magistraat in te lichten over « de slechte gestelthede van de schole als ook de onmogelyckheid van meer kneghtiens te kunnen aenveerden vermits soo verre geadvanceert syn buyten ordinaire gebruyck ten minsten vier meer syn hebbende want an de extra-ordinaire onkosten van uytbesteedinge als anders, sulcx altijd gelaeten is geweest, tgonne ordinairelick beloopt ter somme van 20 £ voor ieder kneght; ende soo het gebeurde de EEHH (het magistraat) ons tot dese onmogelickheid wilde bedwingen sonder ons extra-ordinaire alimentatie tot dien eynde te geven, wiert insgelyckx vastgesteld, aangesien wij de oorsaeke van den totalen onderganck van dese aermeschole niet willen syn, onse demissie van de voornoemde EEHH te vragen ».

15 maart 1737 :

Er wordt dus vergaderd met het schepencollege die de aangehaalde bezwaren aannemelijk acht « alsook van voortaan soo lightveerdigh geene kneghten meer aen te nemen sonder ons van te voren daarop mondelinckx thebben geconsulteert ». De oorspronkelijke beslissing van de dismeesters wordt gehandhaafd.

28 juni 1738 :

Op het ogenblik dat de dismeesters vaststellen dat, mede door het opdoeken van de Oost-Indische Compagnie én door de verhoging van het aantal arme kinderen, zij niet meer in staat zullen zijn de nodige hulp te kunnen bieden, « soo heeft den almaghtigen en goedertieren God ons eenen middel gelieven te verleenen ». Pedro De Groote « onsen compatriot » in Cadix liet in zijn brief van 12 juli 1735 aan het magistraat weten dat hij als geschenk onder levenden aan de dis overdraagt al wat hij te Oostende zou kunnen verwerven uit erfenissen.

Hij bevestigt ook het testament van wijlen zijn broer Alexander waarbij de dis als enige begunstigde vermeld wordt en o.m. een rente voortkomende van 144 Fl kapitaal aan 6,25 % bezet op twee huisjes van Philip Richardier staande bij de « Platte Forme » (17). Tevens zond hij een wissel voor 1.500 dukaten die, omgezet in 4.264 Fl, op 4 augustus 1738 belegd wordt in twee obligaties voor samen 4.022 Fl. De rest wordt besteed voor herstellingen aan de school.

17 september 1738 :

Frans Joseph Kimpe die gratis sedert 27 november 1728 het « klein bier » voor de school levert, belooft dit in de toekomst verder te zullen doen.

(17) Omgeving van het huidige Monument der Zeelieden.

24 september 1738 :

De pas verkozen dismeester Cornelis Joseph Degmont zal gedurende zijn ambtstermijn de geneesmiddelen leveren, op zijn laagste berekend en tegen 1/3 van de prijs.

20 juni 1741 :

Vandaag wordt de vloer van de vergaderzaal onderzocht waaruit blijkt dat de planken en « aerde ribben » volledig verrot zijn. De vernieuwing wordt uitgevoerd met « aerde ribben » geschonken door burgemeester Carpentier, met nagels gratis geleverd door dismeester Degmont en planken aan de inkooprij geleverd door dismeester Van Isegem.

6 maart 1742 :

Bij nazicht van de schoorsteen in de vergaderzaal, blijkt deze in zeer slechte staat te verkeren. Er wordt beslist een herstelling te laten uitvoeren met « een propre bogeringe » tot versiering van de kamer en deze te laten schilderen « met onse naemen in gaude letteren ter oorsaeke dat wij alles bekostighen ».

26 maart 1743 :

Dismeester Cornelis Joseph Degmont geeft te kennen dat hij zijn belofte van 24 september 1738 betreffende de levering van geneesmiddelen niet meer kan naleven « door de menighvuldighe ende dagelicksche meer en meer aengroyende sieckten onder den gemeenen aermen ». Hij zal voortaan de geneesmiddelen voor de school volledig gratis leveren en deze voor de armen tegen 3/4 van de prijs.

27 juli 1745 :

Oostende is aan haar derde belegering toe. « Also wy bemercken dat onse ongelukige stadt ... door de rechtveerdige ende straffende handt Godts gedreygt wort met eene belegeringe ende daegelyckx meer en meer van alle canten door de vianden ingesloten wort, soo ist dat wy... willende voorsien de aenstaende ruyne der goederen en effecten van deese aermeschoole hebben geresolveert ... (alles) te doen laeden in een billander, voorders alle de kinderen aen onse sorge bevoolen te besorgen tot Oudenburg eene bequaeme plaetse om ter tijde van de belegeringe aldaer te verblijven... ».

12 augustus 1745 :

Aangezien de lieden van Oudenburg die beloofd hebben de kinderen te komen ophalen, verstek laten gaan « ende de beleegerde ... soo wel by daege als by nachte sonder ophouden begonst hebben op de viant met kogels ende bomben te schieten, heeft de heer Degmont beweegt door de onophoudelycke ende bitterlycke lamentatie van alle onse aerme kinderen verschrickt door het onophoudelyck geschot, uyt liefde van de aermen alles verlaetende, met de selve naer Santvoorde vertrokken » en van daar met een schip naar Scheepsdale waar zij moeten overnachten.

's Anderendaags biedt hij zich aan bij de directeurs van de « Aerme

Maegdekens stede schoole » en van de « Bogaerde Schoole » en vraagt dat de kinderen, de gouvernante, de schooljuffrouwen « ende meysens » in hun respektieve scholen zouden mogen verblijven gedurende de belegering met belofte hen te zullen vergoeden voor alle onkosten, hetgeen zij aanvaard hebben.

« De belegeringe, ofte om beter te segghen de barbaersche ende noyt gehoorde bombardatie ... geeyndicht zijnde » vertrekt Degmont opnieuw naar Brugge om de kinderen terug te halen. Daar de school te Oostende door bommen zwaar gehavend was, willen beide Brugse scholen van geen vergoeding horen en bieden hun hulp aan voor het geval dit in de toekomst nodig mocht zijn.

14 september 1745 :

Het weeshuis is zodanig door het bombardement doorschoten en beschadigd dat er geen enkel vertrek nog bruikbaar is tenzij de vergaderzaal, deze wordt noodgedwongen als werkschool ingericht. Anderzijds is er een gebrek aan werkvolk mede door het tekort aan fondsen wegens de langdurige armoede en de duurte van de levensmiddelen. Daarom besluiten de dismeesters vóór het aanstaande winterseizoen al de vensters te vernieuwen « ende het deck te bevrijden van waeter ende wint, de voordere ruynen te laeten » tot er opnieuw geld in kas is.

30 januari 1747 :

Schoolmeester Pieter Mahieu wordt wegens zijn hoge ouderdom afgedankt en vervangen door Michiel Van Remoortel. Voor 6 £ 's jaars zal hij 's morgens les geven aan de meisjes van 7 tot 8 uur en in de namiddag aan de jongens van 4 tot 5 uur.

6 april 1747 :

Met toestemming van het magistraat wordt het huis met brouwerij « St Pieter » door de dis aangekocht voor 5.815 Fl. Dit zal toelaten de meisjes van de jongens te scheiden, zodat zij niet langer zullen verplicht zijn op hun achttiende jaar de school te verlaten, meestal niet in staat hun brood te verdienen, waardoor zij op kosten van de dis moeten uitbestede worden. De hieruit volgende opbrengst van het kantwerk enz... zal de school financieel solvent maken en de dis aldus ontlasten van een zware uitgave, zo hoopt men tenminste. Ook zullen meer kinderen kunnen opgenomen worden.

27 april 1747 :

Er wordt besloten als eerste schooljuffrouw en als assistente voor gouvernante Pasbrugge, Marie Borrens in dienst te nemen. Zij is afkomstig uit Brussel en ervaren in het maken van patronen, het spellewerken en het naaien. Haar salaris wordt bepaald op 10 £ 's jaars.

24 oktober 1747 :

Pieter Lenaart Noë, die in de school opgenomen is sedert 23 augustus 1740, is weggegaan. Hij verblijft te Duinkerke bij zijn oom Jan

Daems, waar hij met een Zweeds vaartuig aangekomen is. Daems vraagt in een brief aan de dis om de jongen bij zich te mogen houden en als zijn eigen zoon op te voeden. De dismeesters geven graag hun toestemming « geconsideert de slechte gestadhed van desen aermen » en het feit dat ze het kind niet moeten voorzien van kleren zoals normaal het geval is bij het verlaten van de school (18).

25 februari 1748 :

Bij hun testament opgemaakt te Oostende (notaris P. Rycx) op 24 juni 1737 hebben Jan Brincket en zijn echtgenote Marie Van Acker 1/3 van al hun goederen aan de armenschool geschonken wanneer de langstlevende zal overleden zijn. Hiervoor zal op hun respectievelijke sterfdag jaarlijks gedurende tien jaar twee requiemmissen moeten opgedragen worden.

Marie is als weduwe op 18 februari 1748 te Izegem overleden en vandaag wordt het testament geopend en voorgelezen. Bij het afsluiten van hun staat van goed op 29 april 1748 blijkt dat de som aan de school nagelaten in het totaal 2.354 Fl bedraagt.

14 november 1749 :

Gouvernante Flora Pasbrugge, die sedert een jaar door ziekte en ouderdom, onbekwaam geworden is haar taak uit te oefenen, wordt vervangen door Marie Helena Borrens die 2 £ loonsverhoging krijgt. Flora zal voor de rest van haar dagen door de school onderhouden worden.

16 juni 1750 :

Anna Dumon die op de 12^e overleed en de 14^e op kosten van de dis begraven werd, is sedert enige jaren onderhouden geweest door de dis met een wekelijkse bedeling van geld, hout, kolen en vlees. Als compensatie worden haar meubeltjes naar de armenschool overgebracht o.m. haar kist bevattende 41 Fl 7 stuivers, een bed met toebehoorten en « wat gemeene kleederkens ».

28 juli 1750 :

De dismeesters worden er door het magistrat op gewezen dat in de keuren van het Ambacht der Vrije Molenaars van Oostende, gedecreteerd tussen 1626 en 1714, onder artikel 2 vermeld staat dat een vreemde molenaar die te Oostende komt wonen, gehouden is te doen « sijne preuve » (een proefstuk leveren) hem opgelegd door de deken van het ambacht. Volgens art. 3 moet deze vreemde, indien hij zijn stiel buiten de stad geleerd heeft, boven een honorarium nog 10 £ betalen aan het ambacht en 6 £ aan de armenschool. Aangezien er bevonden wordt dat sedert enige jaren verschillende molenaars onder deze bepalingen vallen en de volle 16 £ aan het ambacht betaald

(18) Een voorbeeld van dergelijke « uytstel » :
een beste nieuw cleedt, een werck cleedt, ses witte nieuw hemden, twee blauwe ditto, ses witte hals doucken, twee neus doucken, twee paer schoen, twee paer caussens, twee hoets en een schortvel.

hebben, wordt de deken verzocht zijn Resolutieboek over te leggen om het aandeel van de school te kunnen vaststellen.

Flora Pasbrugge, sedert 11 maart 1692 in de armenschool en vanaf 3 december 1703 gouvernante, sterft op 6 december 1750 om 10 uur in de avond.

13 maart 1751 :

Na onderzoek van het Resolutieboek van de molenaarsgilde is gebleken dat er sedert 1726 niets meer aan de armenschool betaald is, waardoor na een berekening 44 £ te goed bevonden wordt. Uiteindelijk wordt overeengekomen de school 195 Fl te betalen (in 1754 was 6 Fl gelijk aan 1 £, hier dus 32 1/2 £).

28 april 1751 :

Flora Pasbrugge (19), de nicht van de overleden gouvernante komt alles opeisen die in de kamer van haar tante gestaan heeft, nl. meubels, ledikant, beddegoed, porcelein, tafels, schilderijen, gordijnen enz... François Judocus Kempe, die de vergadering van de dismeesters voorziet, zegt dat voor zover hij weet, alles aan de school toebehoort. Om dit te staven laat hij een gewezen schooljuffrouw, Judoca Verpoorte, getuigen dat alles tot de school behoort en dat zelfs de schilderijen afkomstig zijn uit de refter. Zij waren op Flora's kamer gebracht nadat zij haar eigen schilderijen en beddegoed aan haar nicht geschonken had die op haar eigen was gaan wonen. Ook de schooljuffers Joanna Kerckhove en Catharina Meulebeke getuigen dat de gouvernante eens gezegd heeft dat de inboedel van haar kamer aan de school toebehoort.

5 november 1754 :

Omwille van de heersende armoede die dreigt een zwaar deficiet in de kas van de dis te veroorzaken, wordt er op aanvraag van het magistraat door Haar Keizerlijke Majesteit toestemming verleend om tijdelijk enkele nieuwe bronnen van inkomsten aan te boren. Deze zijn : van elke zak graan door de boeren naar de markt gebracht, zal de dis één lepel ontvangen (20) zoals gebruikelijk was te Gent en te Brugge; van elke groentenboer 6 deniers voor hun stoel (door de dis te voorzien); van diegenen die hun groenten per ezel vervoeren telkens één stuiver, nl. 6 deniers voor hun stoel en 6 deniers voor hun ezel die door de dis zal moeten beschut worden tegen weer en wind. Hiervoor zal de dis kosteloos mogen beschikken over de stallen van de stad die tegenover de Capucijnen gelegen zijn en voor het ogenblik niet gebruikt worden.

Een geijkte koperen lepel wordt uit Gent gehaald om nagemaakt te worden.

(19) Zie bijlage 2.

(20) In feite één lepel per rasier tarwe, rogge, boekweit, gerst, sucricoen, haver, bonen en erwten.

14 november 1754 :

De heffing van het lepelrecht wordt door de burgemeester kenbaar gemaakt « ... op pene dat den gonnen hebbende gecontravenieert ... sal incurreren de boete van twyntigh ponden parisise, te verdelen 1/3 aen de Majesteyt, 1/3 aen den aermen ende het ander 1/3 ten profytte vanden aenbrenger ... »

Twee koperen lepels zullen bijgemaakt worden naar het voorbeeld van die van Gent. Het origineel zal bewaard worden in de armenschool.

3 februari 1755 :

Na verscheidene aanmaningen van de dis, geeft het magistraat de voorwaarden voor de verpachting van de stoeltjes en het stallen van de ezels. Deze voorwaarden werden bekend gemaakt in de herberg « Den Boomgaert ». De verpachting zal op 4 februari doorgaan, in de armenschool om 2 uur na de middag, na driemaal in de stad omgeroepen te zijn geweest. De pacht van de stoeltjes wordt toegewezen aan de weduwe van Andries De Greve voor 160 Fl., het stallen van de ezels aan Joseph Rogier Quartier voor 170 Fl.

De toezicht op « den schep der graenen » wordt toegewezen aan Lauwereyns Daversyn en Mattheus Beke voor elk 6 £ 's jaars.

20 februari 1755 :

Quartier wordt van zijn pacht ontslagen daar de boeren weigeren hem te betalen. Zij willen alleen betalen aan een kind uit de armenschool en dan nog voor zover zij vrij zijn hun ezel te stallen waar het hen belieft. En zo geschiedt.

5 maart 1755 :

Aangezien het betalen voor de ezels niet schijnt te vlotten, wordt door het magistraat beslist het geld door een kind uit de armenschool te laten ophalen aan de Westpoort, onder toezicht van sieur De Ridder « commis van de stadts Excys ». Het overbrengen van de ezels naar het pakhuis waar zij op stal gezet worden en het reinigen van dit pakhuis wordt toegewezen aan Hendrik Deursteen die in grote armoede leeft, voor 25 Fl 's jaars.

16 juli 1755 :

Er wordt vastgesteld dat de weduwe De Greve over het pachten van het recht op de stoeltjes op de Groentenmarkt nog niets betaald heeft. De dismeesters beslissen daarom het recht opnieuw openbaar te verpachten, doch aangezien de vooropgestelde minimumprijs niet bereikt wordt, zal de dis zelf de omhaling regelen. Hendrik Deursteen wordt hiertoe aangesteld tegen een loon van 24 Fl per jaar.

16 september 1755 :

De brouwerij « St Pieter » werd enkele dagen geleden verkocht aan Charles Sauvage. Het gebouw dat zwaar gehavens werd tijdens de beschieting van 1745 werd waarschijnlijk nooit door de school gebruikt, want er is met de erfgenamen van de vorige eigenaar een langdurig proces geweest. Het liep uit op een minnelijke regeling

toen de zaak via de schepenbank en het beroepshof, de Raad van Vlaanderen, tot in het opperste gerechtshof, de Grote Raad van Mechelen, belandde.

Verder is er over de jaren sedert de aankoop regelmatig sprake van schade en verval, veroorzaakt door de winterstormen.

De opbrengst van de verkoop bedraagt 1.901 Fl (was in 1747 aangekocht voor 5.815 Fl).

29 januari 1756 :

Er zijn moeilijkheden ontstaan rond « de servituyten » van de brouwerij want door het huis vloeit een waterloop die toebehoort aan Jacob Menegeer. In de verkoopakte was hiervan geen melding gemaakt, vanwaar een betwisting over het zuiveren van de waterloop. Om verdere moeilijkheden te vermijden wordt het werk uitgevoerd door Pieter De Pas in opdracht van de dis.

16 mei 1759 :

Heden overleed Marie Helena Borrens, de schoolgouvernante. Begin juni of juli wordt zij opgevolgd door Joanna Mundelaers.

4 december 1759

Volgens het testament op 13 februari 1758 van de inmiddels overleden Joannes De Moor, ontvangt de school 50 Fl.

2 juni 1760 :

Op hun aanvraag aan het Centrale Bestuur krijgt de dis de toelating een loterij uit te schrijven om de geldmiddelen aan te vullen (21). Er mogen drie categorieën van elk 4.000 Fl verkocht worden waarbij 1.777 prijzen kunnen gewonnen worden. De trekking zal gebeuren in de grote zaal van het stadhuis.

Een tweede loterij gaat door met als trekkingsdatum 30 maart 1761, gevolgd door een derde op 3 augustus.

22 juli 1761 :

Heden besluiten de dismeesters de jongens te leren breien i.p.v. spellewerken « uyt reden wij ons laeten voorstaen, dit meer util aen hun sal bijbrenghen dan het spellewerck dat maer eyghen is aen de meiskens ». Er wordt een akkoord gesloten met Marie Goosens om tegen 10 stuivers per kind en per maand, les te geven in het breien, en hen terzelfdertijd te leren spellen en lezen. Vanaf 27 juli gaan vier jongens bij haar les volgen.

Loterijen worden getrokken op 30 oktober 1761, 1 maart 1762, 13 september 1762 en 11 april 1763.

19 oktober 1762 :

Daar gouvernante Mundelaers op de 16^e overleden is en schooljuffer Joanna Vande Kerckhove ziek te bed ligt, wordt beslist voorlopig Pieternelle Dobbelaer in dienst te nemen.

(21) Voor de aanvraag van het magistraat, zie bijlage 3.

18 januari 1763 :

Helena Bayonne wordt als gouvernante aangeworven.

21 januari 1763 :

Op haar aanvraag wordt Marie Clavier, 34 jaar oud, toelating verleend om in de school te komen wonen. Hiervoor schenkt zij een rente van 700 Fl gehypotekeerd op de bakkerij van Antone Kint. Zij zal geen aanspraak kunnen maken op een vergoeding voor haar handwerk, al haar bezittingen zullen na haar overlijden eigendom worden van de school, de school zal zorgen voor kleren, eten en drank en zij zal als spellegeld 5 Fl 's jaars ontvangen; haar begrafenis zal ten laste van de school vallen.

Het is ten slotte allemaal niet zover gekomen want op advies van haar naaste verwanten is zij op 8 februari 1763 uit de school vertrokken.

29 januari 1763 :

Joannes De Voghelaere die sedert 18 november 1755 in de school woont, wordt wegens zijn slechte gedrag van de school weggezonden; « gesien de groote aermoede van syne moeder wiert geconsenteert aen hem syne kleederen ende zeegoet te laeten volgen ».

8 februari 1763 :

Isabella Beernaerts, de weduwe van Andries Jacob Flanderin, laat weten dat haar man de wil uitgedrukt heeft een som geld aan de school te schenken. Zo biedt zij het bedrag van 900 Fl aan op voorwaarde dat deze « niet en sal moghen anders gebruyckt worden als in het bouwen van een quartier gedestineert tot het separeren de knechten van de meissen ». Verder schenkt zij nog een rente van 1.800 Fl, mits dat de dis voor eeuwig elk jaar twaalf requiemmissen van 14 stuivers zal laten lezen.

10 januari 1764 :

Op aanklacht van de directrice dat zij niet langer « de stoutigheyt » van Jan Le LEU kan verdragen, hij heeft haar nl. in de arm gebeten, wordt beslist hem na een straf « wegh te jaeghen van de schoole met het gonne hij aen syn lyf hadde sonder meer ».

17 januari 1764 :

De wedde van de directrice wordt van 12 op 18 £ gebracht.

20 september 1764 :

Er wordt beslist de jongens te leren netten breien. Daarvoor wordt de weduwe van Jacob Ketels aangeworven tegen 4 stuivers voor elke dag les.

21 mei 1765 :

De waterput van de school is in zeer slechte staat bevonden. Aangezien deze slechts 28 tonnen water kan bevatten wordt meteen besloten de inhoud te vergroten tot ongeveer 100 tonnen. Metser Michiel Lenancker zal het werk uitvoeren voor 150 Fl.

27 juli 1765 :

Vandaag is het de beurt aan Judoca Moentiens om wegens haar slechte gedrag uit de school gestoten te worden. Daar blijft het echter niet bij want op 26 april 1766 richt de pastoor van Gistel een brief aan Oostende met verzoek het vermelde onwettige kind binnen de acht dagen uit Gistel weg te halen. Judoca, dochter van Joanna Moentiens, oud omtrent twaalf jaar, « was seer waerschynlyk bevrucht door Frans Coorens ». Omwille van deze daad van ontucht was hij voortvluchtig en zijn persoonsbeschrijving overal verspreid. « Den selven nacht heeft sy geslaepen met een ander getrouwden manspersoon en vrouwe van mijn parochie die sy goddelooselick hebben overgebracht met groot schandael van mijn parochie ». De pastoor legt klacht neer bij de schepenen van Gistel waarna zij bevolen wordt onmiddellijk het stadje te verlaten. Zij woonde toen in bij Jan Lucas, kleermaker te Gistel. Haar « ondeugende en goddeloose » moeder was naar St Winoksbergen gevluht waar zij gevonden werd « liggende op eenen solder tusschen twee manspersoonen waarvan de penne mij verbiet voorders te schrijven ».

29 januari 1766 :

De meisjes en jongens leven nog steeds niet gescheiden want verschillende ontvangen legaten worden nu uitgezet om later samen met de opgebrachte interessen de nodige werken te kunnen aangeven.

1 april 1766 :

Vandaag brengt de directrice verslag uit over het gedrag van Francis Outermaertens die deze morgen, tijdens haar afwezigheid, met stenen geworpen heeft naar zekere Frans Eygenaere hem hierbij tot bloedens toe aan het hoofd kwetsende. Hij heeft daarenboven op Witte Donderdag « verscheyde ongeschieteden in de kerke ... begaen en thys komende de redelycke correctie misacht ».

Hiervoor wordt hem door schoolmeester Van Remoortel in het bijzijn van de dismeesters een geseling toegemeten, waarna hij wegelopen is. Hij heeft, zoals later gebleken is, intrek genomen bij zijn moeder Marie Rosset die hem definitief uit de school weghaalt om hem bij een vriend in Tielt de stiel van bakker te laten leren.

Tijdens dezelfde vergadering worden al de schriften van de leerlingen onderzocht « en was groote materie van clachten ten laste van Frans Deuninck, soo ten aensien van syn leugentaele, ongehoorsamheyt, als ongewilligheyt in het leeren ». Als straf zal hij dezen avond zonder maaltijd gaan slapen, morgen middag een stuk brood met water, en nogmaals zonder eten gaan slapen. Verder zal hij alles dubbel moeten schrijven om te leren, voor iedere leugen zal hij verder « een quispelinge » krijgen.

29 april 1766 :

Jan De Clerck schenkt 600 Fl om het pakhuis van de armenschool te laten herstellen, met als tegenprestatie een jaargetijde voor zijn overleden echtgenote Marie Theresia De Wynter.

6 mei 1766 :

Met schilder Carel Mouqué wordt overeengekomen de omhalingsbussen in het groen te laten verven, met op ieder het portret van een weeskind. Deze bussen worden geplaatst bij de kooplieden, de notarissen, de stadsgreffie en de herbergen.

mei 1766 :

Enige tijd geleden heeft de gouvernante Helena Bayonne haar ontslag aangezegd. Daarop heeft de dis kontakt genomen met zekere De Roo, kanunnik te Ieper, en pater Florisoone, een recollet te Diksmuide, die hun respektieve nicht en zuster als directrice aangeboden hebben. Bayonne is ondertussen van gedacht veranderd en besluit dan toch te blijven.

16 augustus 1766 :

Het magistraat wordt er nogmaals op gewezen dat de gebouwen waarin nu tweeëntwintig kinderen in ondergebracht zijn, in zodanige toestand van verval verkeren dat zij dreigen in te storten.

1 oktober 1766 :

De slaapkamers blijken weer overrompeld te zijn door een luizenplaag. De metsers van de dis Pieter Lenancker wordt verzocht « van daertoe te preparieren een sause met syn by hem bekende ingrediënten, om dese vuyligheydt weg te helpen ». Ondertussen werden de kostgangers te slapen gelegd op strozakken op de graanzolder.

3 oktober 1766 :

Heden worden de werken voor het scheiden van de jongens en de meisjes aanbesteed. De dis bekomt van het magistraat de toelating om tergelijktijd met deze werken, de herstellingen aan het pakhuis te mogen doorvoeren daar beide opdrachten elkaar aanvullen (22). Ook worden 4.000 kasseistenen gevraagd om de koer van de school in orde te brengen.

Het ligt in de bedoeling een slaapzaal te maken met alkoven om de meisjes vier aan vier te laten slapen indien mogelijk met stenen scheidingsmuurtjes « om hun te bevryden van voorder oncruyt (23) waeraen de schole nu teenemael onderworpen is en waer men tot de suyveringhe bezig is met wercken ».

In de aanbesteding wordt o.m. bepaald dat er voor het pakhuis onder het dak zeven gebinten in de muur dienen gehecht met veertien ijzeren ankers, dat twee nieuwe vensters in de « eerste » gevel dienen voorzien, dat twee gevels moeten gesloopt worden en de kozijnen heraangetrokken als dakvensters. In de scheidingsmuur komt een eiken raam en de oude deur (na de nodige herstellingen); de ingang deur van het pakhuis moet hersteld alsook acht vensters in « de leuw cassynen ». Dienen geleverd 70 - 80 voet houten goot

(22) KOO Reg 6, p. 49.

(23) Hier zal wel « ongedierte » bedoeld zijn.

van 4 en 7 duim met acht houvasten; een eiken stijl voor de ingang en voor het vensterkozijn van de keuken met « een gordinge » en steekbout voor de versterking van het dak; 40 voet goot met 6 houvasten; alle balken van het pakhuis en de voorzaal dienen geschoord; uitbreken, herstellen en terugplaatsen van de vensterkozijnen aan de gevel van de voorzaal; twee nieuwe kozijnen met vensters en ramen; vervangen van de oude ramen van de vergaderzaal. Het werk wordt toegewezen aan Frans Van Remoortel voor 195 Fl.

Conditioes voor de aanbesteding van het metselwerk voor het pakhuis : afbreken en heropricten van een muur naast de scheidingsmuur van het erf van Lippens; het maken van een dwarsmuur bij de trap; het afbreken van twee gevels; het herstellen van twee dakvensters en van het hele dak; hervoegeen van al het metselwerk; herstellen van de muur tussen pakhuis en keuken; herstellen van de muren en het dak van de keuken; afbreken en heropbouwen van de hoek (voor- en zijgevel) van de refter; afbreken en heropbouwen van de gevel van de voorzaal; uitbreken van drie ramen van de vergaderzaal, dichtmetselen en vervangen door twee nieuwe ramen; voegen van voor- en zijgevel en daarna plaasteren en witten van de binnenmuren.

Deze werken worden toegewezen aan Michiel Lenancker voor 330 Fl.

Bij deze twee aanbestedingen komen wij tot de merkwaardige vaststelling dat eenzelfde persoon verschillende prijsoffertes doet. Onder de 21 offertes voor de aanbesteding voor het timmerwerk vinden wij :

Philip Lenancker 350 Fl.

Pieter Weyssens 300, 260 en 225 Fl.

De Chaene 290, 275 en 245 Fl.

Monneure 285, 270, 250, 240, 230, 220, 210 en 200 Fl.

Pieter Van Remoortel 280, 255, 235, 215, 205 en 195 Fl.

Onder de tien offertes voor het metselwerk :

Michiel Lenancker 450, 350, 335 en 330 Fl.

Thomas Daegelet 400, 380, 360 en 340 Fl.

Joannes Vander Bussche 390 Fl.

Jan Baptist Mennegheer 370 Fl.

9 december 1766 :

Er worden nog verschillende schenkingen geboekt voor de herstelingswerken aan de school en het pakhuis : vanwege Pieter De Pas een vensterkozijn voor de voorgevel; vanwege Cornelis Lievens drie vensterkozijnen deels voor het pakhuis en deels voor de school; vanwege Hendrik Bertram, Gentenaar, 30.000 bakstenen die op de kaai liggen. Constantijn Claes die deze stenen van Nieuwpoort heeft laten aanvoeren voor werken aan de sluisen van de oesterput, eist en bekomt een schadevergoeding voor deze inbeslagname.

Een zekere De Vliegheer, ook Gentenaar, schenkt zes « crussen » Doornikse kalk.

13 oktober 1767 :

Het pakhuis bestaende uit een gelijkvloers met eerste verdieping wordt verpacht aan Aernout Thuys voor 72 Fl. per jaar, met dien verstande dat een gedeelte van de verdieping zal blijven gebruikt worden door de school (24). De pachter krijgt het vrije gebruik van de ingangspoort en de koer van de school voor zijn paarden en wagens. De verpachting zal drie jaar duren vanaf 15 oktober.

10 november 1767 :

De school ontvangt uit het testament van Willem De Brouwer die op 21 oktober 1767 te Brugge overleed, een legaat van 1200 Fl. mits het celebreren van een jaarlijkse mis en een De Profundis te lezen aan de voet van het grafzerk van de familie in de hoofdkerk te Oostende.

6 december 1768 :

Op aandringen van de « opperschoolvrouw » die wegens de groei van het aantal kinderen en rekening houdend met het feit dat zij er zelf niet jonger op wordt, beslissen de dismeesters Isabella Catharina De Mullebeke aan te werven voor 6 £ 's jaars.

12 december 1769 :

In vervanging van de overleden Michiel Van Remoortel, wordt Pieter Monnie (25) als schoolmeester aanvaard tegen 6 £ 's jaars om in de winter 's morgens om 7 uur, 's zomers om 6 uur en elke namiddag vanaf één uur, telkens gedurende één uur les te geven. Hij is muzikant in de parochiekerk.

17 maart 1770 :

Joanna Vanden Broucke heeft op 4 maart de school verlaten en is gaan werken bij baas Van Loo in de herberg « De Patoufel » (26).

26 juli 1770 :

Frans Eyghenaere en Frans Sallerius die beide weggelopen zijn en een nacht buiten bleven worden gestraft, de eerste met acht dagen verblijf in het kolenhok op water en brood, de tweede met acht zondagen van hetzelfde.

25 augustus 1770 :

De dismeesters worden door het magistraat opgeroepen en ingelicht dat Anna Kuytens die sedert jaren in de school woont, de directrice « onredelyck hadde overvallen, met brutale en indecente termen aengegaen, selfs dat sy veel quaede exempelen aen de kynderen geeft ». Ondervraagd door de dismeesters antwoordt de betichte dat zij vernomen heeft dat Kuytens in de kerk of in het portaal gedreigd heeft « van sooveel sottigheden te segghen als sy draeghen conde ».

(24) KOO Reg 6, p. 58.

(25) Hij ondertekent C. Monnie.

(26) Dit pand is de huidige Oostendenaars beter bekend als de gewezen dancing « Van's » in de Langestraat. Baas Van Loo is een rechtstreekse voorouder van ons trouwe medelid Harry Van Loo uit Rijkswijk (Nederland).

Thuis gekomen heeft zij Kuytens « door een gevoelen van onsteken collere » verscheidene kaakslagen toebedeeld. Deze behandeling deed Kuytens zodanig in woede losbarsten, dat zij een van de schooljuffers aanviel om haar in de arm te bijten.

De directrice zegt verder dat zij « voor die sottine enough geleden hadde » en haar geduld nu teneinde was. Te meer dat tegen haar klacht neergelegd was bij het magistraat waardoor zij nu andermaal (27) haar ontslag vroeg.

Uit al het voorgaande en de getuigenis van de schooljuffers komt men tot het besluit dat Kuytens krankzinnig is en niet langer in de school kan blijven.

Kanunnik De Roo uit Ieper die in juni 1766 zijn nicht Catharina Vande Steene voorgesteld had als directrice wordt nu benaderd om de huidige directrice Helena Bioene te kunnen vervangen. Catharina heeft jaren gewoond bij haar oom te Ieper en woont nu bij haar moeder te Nieuwpoort waar zij geboren is. Het magistraat neemt « met verwonderinghe ende indignatie » akte van deze briefwisseling door de dis, want Helena Bioene heeft ondertussen haar overhaastig ontslag ingetrokken bij het magistraat zonder de dismeesters hierover in te lichten. Door deze communicatiestoornis en de daaropvolgende harde terechtwijzing zijn de dismeesters zodanig in hun wiek geschoten dat zij het magistraat verzoeken hun ontslag te aanvaarden.

december 1770 :

Pieter Monnie die een jaar geleden als schoolmeester was aangeworven maar zich blijkbaar niet steeds heeft kunnen houden aan de gestelde dagen en uren, wordt vervangen door Jan Pourier (alias Caulier).

6 augustus 1771 :

De armendis en -school ontvangen samen 800 Fl. uit het testament van Frans Jozef Kempe overleden op 24 oktober 1769, mits gedurende 25 jaar een mis te laten opdragen op zijn overlijdensdag en die van zijn vader Frans Joos, en van zijn echtgenote Margaretha Theresia De Vliegheer.

23 februari 1773 :

De dismeesters Antone Ryx en Jan Derdeyn hebben op hun kosten een eiken kast als klasseermeubel voor de dokumenten van de dis, alsook een eiken lessenaar laten maken. Beide meubels zijn als volgt gemerkt met het monogram van de schenkers in vergulde letters :

(27) Zie p. 21.

30 maart 1773 :

De plaats van schoolmeester die vrijgekomen is door het ontslag van Pieter Monné en tijdelijk bezet door de directrice, wordt op haar aandringen toegewezen aan Filip Cambier.

22 maart 1774 :

Omdat hij niet door de stad erkend werd als schoolmeester wordt Cambier ontslagen en vervangen door Jean Bouvier du Caulier fils.

2 juni 1778 :

De dismeesters beslissen dat het niet volstaat de kinderen te voeden en te kleden, maar dat het tevens van groot belang is hen in staat te stellen hun kost eerlijk te kunnen verdienen. Daarom zullen ze een middel zoeken om de meisjes, naast het kantwerken, ook in de school te laten leren « het huyswerck ende oppassen van menagen alsmede doen leeren breyen, stoppen ende nayen om door dien middel goedt dienstmeysens op te queeken », en de jongens gratis onderricht te verschaffen in een ambacht naar hun keuze en bekwaamheid, om later het vrije meesterschap te verwerven.

20 maart 1778 :

Twee kinderen uit de school zullen toegelaten worden als koorzangers in de parochiekerk tegen de gebruikelijke vergoeding. Het waren Frans Thibau vanaf 2 april en Pieter Burm vanaf 24 september.

24 juli 1779 :

De toelating wordt van het magistraat verkregen om een gebouw te mogen optrekken voor « de aerme impotente vrouwkens » op het pand van de armenschool. Reden hiervoor was dat de dis belast was met het onderhoud van een veertiental oude vrouwtjes die allen uitbesteed waren bij de bevolking, die voor de dis een jaarlijkse ondraaglijke uitgave van 1.400 Fl. betekende. Hierdoor zullen zij beter onder toezicht staan, uit dezelfde keuken eten als de kinderen. Degenen die daartoe in staat zijn zullen handwerk kunnen verrichten daar waar zij nu « geheel van de aermen onderhouden zijnde op geen handtwerck meer en peysen ».

Het gebouw zal opgetrokken worden waar nu het hout- en kolenhok van de school staat. De kosten worden geraamd op 1.400 Fl. aangezien er reeds drie muren staan en de fundering reeds aanwezig is. Om de kosten te helpen dekken mag er een omhaling gebeuren in de stad, met een aanbeveling door de pastoor vanop de preekstoel. Een opschrift in die zin zal aangebracht worden op de offerblok voor de armen die zich in de kerk bevindt.

1 mei 1780 :

Het gebouw is af en onder leiding van Isabella Viaene nemen de oudjes er hun intrek, te weten :

Joanna Vander Stricht weduwe van Vanden Broucke

Joanna De Bloo weduwe van Pieter Huige

Anna Sola weduwe van Jan Roosemont

Anna Verhage weduwe van Jan Courné

Maria Lindersen weduwe van Jan Ronee
Dorothea weduwe Pittenhove
Joanna De Vonck
Cecilia De Bloo
Elizabeth Gaudenbergh
De weduwe Mathieu
Barbara De Sorger weduwe van Pieter Davroy.

De omhaling heeft 2.147 Fl. opgebracht. De werken worden uitgevoerd voor 2.204 Fl. waaronder 206 Fl. voor 3.100 bakstenen.

13 oktober 1785 (28) :

Een brief wordt gezonden aan het Centraal Bestuur te Brussel om vrijstelling te bekomen van de taks op de vrije verkoop doorheen het land van witte kant gemaakt door de kinderen « qui par leurs travail subviennent en partie a l'entretien de la dite Pauvre Ecole, puisqu'il ne nous est pas possible de les vendre icy mais sommes obligés pour nous en défaire de les vendre aux marchands dans ce pays ».

maart 1791 (29) :

Marie Françoise Vanden Heede schenkt 1.000 Fl. aan de school om jaarlijks op de vrijdag na « la Fête Dieu » een mis te laten opdragen voor de zielerust van de gestorven leden van de Broederschap van het Allerheiligste Sakrament.

16 april 1794 :

Schooljuffer Isabella Vermeesch is enkele dagen geleden naar Brugge vertrokken om van haar moeder de toelating te bekomen in het huwelijksbootje te stappen. De dismeesters zijn vol lof over haar dienststaat en richten een brief tot de Brugse instelling waar zij was opgevoed om iemand in haar plaats te bekomen en krijgen Anna Maria Schulz toegezonden. Isabella was een volle negen jaar in de school geweest.

*
**

(28) KOO Reg 7, p. 43.
(29) KOO Reg 72, p. 35.

BIJLAGE 1

Reglement van de Armenschool

Eerst dat de voornoemde Aermsschole by Provisie ende tot naerder ordonnantie sal blijven onder de Regierijnghe ende bestierijnghe van d'heeren Aermmeesters deser stede, gedeurende welcke Regierijnghe twee vande selve Aermmeesters door de wet sullen worden gecontinueert ten minsten den tydt van drye Jaeren omme de aencommende te onderrichten vanden Staet vande voornoemde Aermsschole.

Dat de gouvernante ofte meestersse alreede daerine ofte de gonne te succederen in haere plaetse schuldich is generaelijck opsicht te nemen dat een iegelijck soo de gonne haer gegeven tot hulpe ende assistentie als oock de kinderen haer behoorlyck sullen quytten van haerlieden respectie ampten ende diensten, ende specialijcken dat sy ende andere dienstboden die alle onder haer gebiedt sullen staen tsynen tyde soo hier naer geseyt sal worden, de kinderen onderwijsen inde vreesse godts mitsgaders leeren, leesen, schrijven, spinnen, naeyen, wasschen, stijven, backen ende voorts alle het gonne de kynderen noodigh is, ende daertoe de gouvernante oordeelt de kinderen elcq bequaem te wesen omme de goede lieden thunne jaeren van discretie gecomen sijnde te connen gaen dienen. Recommanderende niettemin int regardt van het gebiedt op de Persoonen ofte dochters haer tot hulpe ende assistentie gegeven te gebruycken alle discretie.

Dat aende jegenwoordighe Gouvernante ofte de gonne die in haere Plaetse sal commen te succederen, onder behoorlycken inventaris overgelevert sullen worden, alle de meubelen, catheylen van huysraeden niet uytgesteken nochte gereserveert daertoe sy alleene onder haer hebben zal alle de sleutels vanden huysse omme naer tafscheyt die alsoo by haer overgelevert te worden aende Naercommers, ende voorts oock wel gaede te slaen dat de deuren by den avont int nachtslot gesloten worden met de veynsters, provisie kelders etc. daer tbehoort.

De selve sal oock moeten houden goede notitie van tgonne sy vercoopen sal van het gewin vande voornoemde kinderen, tsy van d'een ampt ofte d'andere als vande apporten daegelycsche lyckgelden ende anderssints ende tot wiens huysse sy te lycke geweest syn van elcke maent, ende t'elcke maende aende Aermmeesters inde vergaedinghe overbrijnghen by maniere van rekenijnghe ende declaratie van diere, mitsgaders vande dispensen daerjens uytgegeven ende betaelt met overlegh vande notitie by haer daervan gehouden, welcken uytgeef niet anders en magh concerneren dan de munyteyten dienende tot de keuken. tResterende sal besorgt worden door den ontfanger met ordonnantie vande aermmeesters die daervan alle maende sal Rekenynghe overbrengen inde vergaedinghe vande Aermmeesters die deselve te boucke sullen stellen. Synde de Meestersse insgelyckx verobligeert telcke vergaedinghe aende Aermmeesters ofte den ontfanger te kennen te geven tgonne inde voorseyde schole gebreekt twelcke by den ontfanger gecocht ende betaelt sullen worden met ordonnantie vande Aermmeesters alsvooren ende provisie die den ontfanger inde, voornoemde schole sal comen te seynden (?) tsy etelycke waeren ofte andere, deselve wel gaedete slaen sonder die te laeten bederven ofte by eenige vande domestiquen onnutigh verquisten.

De Gouvernante en sal inde schoole gheen kinderen aenveerden tensij sy daervan sal hebben Billiet vande aenveedinghe uyt den Bouck van Resolutie vande voornoemde heeren Aermmeesters met expresse approbatie vanden Collegie daerop staende, ende commende de selve te aenveerden met het voorseyde Billiet van tConsent van aenveedinghe, en sullen deselve kinderen niet mogen draegen het Cleedt vande schole dan naer den tyt van drije manden, gedeurende dewelcke ist dat de Gouvernante daeraen eenighe onbehoorlyckheyt, smettelicke sieckte ofte ander beletsel bevindt twelcke wel expresselyck haer wordt bevoolen te visiteren ende daervan sonder eenighe dissimulatie de waerheyt commen te kennen geven aende Aermmeesters omme deselve uyt de schole gesonden te worden ofte te blyven naer tbevindt van diere, ende commende eenige kinderen te sterven daervan de weete te doene omme deselve ten Boucke vande aenveedinghe uytgedaen te worden.

Dat de peestersse ende alle andere domesticquen vanden huysen sullen inden somer opstaen ten vier uren en half ende inden winter ten vijf heuren ende door de voorseyde domesticquen bij toure van weecke ofte maent emmers door twee vande selven ten minsten alle daeghen de kinderen met luyden vande Clocke opwecken ten vyf uren inden somer ende ten ses uren inden winter gereserveert de sondagen ende heyligh dagen ten ses uren inden somer ende ten seven uren inden winter, ende te doen lesen het morgen Gebedt, deselve kinderen te Cammen, Egenen ende Pareeren met hulpe van de meeste kinderen ende hun te doen wasschen opdat sy met ten ses uren inden somer ende seven uren inden winter al op hun werck daertoe sy bequaem sullen gestelt syn soo hiervooren expresselijck geseyt is, soude gedirigeert worden met alle eerbaerheyt ende stillicheydt daertoe dienende ende ten seven uren salmen de kinderen vermaenen tot de gewoonelijcke oeffenijghen totten acht heuren ende te doen lesen elck een Roosen hoeycken al werckende tot welvaerdt vande weldoenders van de voornoemde schole ende alsoo daegelycx onderhouden mitsgaders te besorghen Bequaemen tydt in elcken dagh, dat oock de voornoemde kinderen sullen leeren lesen daegelijcx twee Lessen inden Bouck ende leeren schrijven maeckende voor ende naer leeren het teecken des heyligh Cruys, hun voor het leeren te doen vragen Belieft my te leeren ende geleert sijnde hun Reverentie te doene ende te doen seggen godt loont dat ghij mij geleert hebt, ende successelijck hun drij ofte vier dingen vraegen raeckende Christelijcke Leerijnghe ende daarnaer de Boucken ende inctpotten weghslyuten, ten welcken effecte hemlieden sal commen leeren schrijven eenen bequaemen Meester die daertoe bij de Aermmeesters sal worden besorcht.

Ende alear de voornoemde kinderen sullen vertrecken van haerlieden slaep Caemers ofte dormtter salmen de meeste van de kinderen doen maecken haerlieden bedden ende de gonne vande cleyne kinderen die sullen gemaectt worden by de gonne die de Gouvernante employeert omme thys te vaegen ende Cuysschen ende terstont daarnaer de solders te vaegen ende onder de bedden, daer niet onder te laeten liggen noch opde bedden eenighe Cleederen, maer deselve te vauwen ende weggh te leggen, tselve gedaen synde sullen deselve gaen helpen naeyen de dochter die de Cleederen maeckt ende vermaectt omme hunnen tydt niet te verquisten.

Men sal ten acht heuren alle daegen luyden de Clocke omme de kinderen te Commen ontbijten ende somers spelen totten half heur neghen ende van gelycken inden wineter waermen, doende hun tselve oock aenveerden met haerlieden gewoonlyck gebedt ende Reverentie ende daer naer vermaenen naer hun werck met het luyden vande voornoemde Clocke, wederomme soo salmen thalf heure twaelfven luyden de Clocke tot het noen mael, dan alvooren moet beschickt wesen den cost gereedt te synne alsoock d'Eedt ende drinck schottels al op taefel te setten bij de gonne vande meeste kinderen die de cleermaekstige helpen naeyen, commende de kinderen naer den Refter ende oock daeruyt vertrecken sal de Gouvernante moeten daerbij ende Present sijn, ende soo langhe als de kinderen sullen Eten, omme de selve te houden in alle goede manieren dannof oock deselve kinderen soo int incommen vande Refter als int uytgaan sullen doen alle Reverentie ende eerbiedynghe aen het Eerweerdigh beelt vande heylyghe maget maria ende aen de gouvernante, ende sullen de kinderen over taefel niet mogen clappen dan hooren naer het gonne aldaer ghelesen sal worden bevvyndende sij gouvernante jemandt te clappen ofte ander ongestichtigheyt te doene, sal daedelijck de Plaetse die sij inde Edt Refter aende kinderen gegeven heeft om Redenen mogen veranderen, ende by weecke deselve te doen seggen de Benedictie ende gratie waernaer de kinderen sullen moghen vanden twaelf heuren totten eenen spelen inde somer ende inden Winter warmen ende Terstont daernaer vertrecken op hun werck.

De twee kinderen die gedient sullen hebben de taefels vande voornoemde kinderen die inde weecke te vooren achter huysse hebben gegaen, die sullen inde keuken daernaer commen Eeten tentyde als de Gouvernante, meestersse ende dochters sijn Etende, omme alsoo by de voornoemde Gouvernante gaede te slaene of die oock behoorlijcke manieren syn houdende, ende gedeurende deselven tijdt sullen de kinderen die achter huysse hebben gegaen inde keuken oock commen omme alle de Adt ende drinck schootels vande kinderen te spoelen ende wasschen.

tElcken werckdaeghe ten een heuren sal de clocke luyden tot het gemeyn werck, inden somer salmen de kinderen wat tijdts verleenen naer middagh om haer sargien wat te gaen oversien ende hun te suyveren van alle oncruydt, ten ses heuren en half sal oock de clocke geluydt worden tot het avontmael soo inde somer als inden winter maeckende dat al tEten ende anderssints begrepen hier vooren bij tartikele van tnoenmael gereet sy opdat sy daernaer niet en staen wachten, doende oock hemlieden lesen de benedictie ende gratie daernaer vanden seven heuren totten achten inden somer spelen, ende inden winter gelycke uren warmen, ter welcker ure Andermael oock de clocke geluydt sal worden tot het avontgebedt naer gewoonelycke Costuyme daernaer nogh andermael geluydt worden omme slaepen te gaen, sulcx dat de kinderen alvoor den negen heuren al slaepen moeten wesen, alsoock corts daernaer dandere domesticque van den voornoemden huysse besorgende dat de kinderen, soo sy commen ende afgaen opden dormtter nemen sullen wijwaeter, ende hebben eenigh beeldt hangende voor Elcke coetse omme alsoo in alle oeffenijnghen Godt te bedancken van alle de weldaeden die hy hun verleendt heeft, gevende inden winter smorgens ende s'avonts de kinderen licht om op te staen ende slaepen te gaen, stellende deselve inde lanteirens hangende aen de Deuren

vande slaep caemers, ende wiens weecke vande voornoemde domesticque wesen sal omme de kinderen te gaen wecken soo hier vooren geseyt is, die sullen oock gaen de ronde corts naer de neghen heuren omme te sien of de kinderen al slaepen zijn ende wel gedeckt, ende daernaer t'licht behoorlyck uyt te doene soo sy oock sullen bijstaen de kinderen die Eenighe qualigheydt s'Nachts soude mogen over commen.

De Gouvernante sal toesien dat het huys int nachtslot soo hiervooren verhaelt is, gesloten worde, nogh oock eenighe garde robben ofte andere schapraeyen ofte kisten ofte kelders inden dagh openstaen op dat daer niet verloren ofte verquist en worde, ende te besorgen dat in behoorlycke tijde de kinders schoens gelapt worden ende weeckelyc de gebroocken cleeren, cousens, Baeyen ende mutsen doen vermaecken, alle maende het lijnwaet als oock de Voorschoten salmen vermaecken als het schoon gewasschen is opdat de kinderen achter huysen niet gescheurt mochte onfatsoenelijck en commen te gaen ende Saeterdaechs t'savonts moeten twee kinders de hemden uytdeelen elck met synnen number ofte ghetal ende de gouvernante daartoe sal stellen.

Sondaeghs ende s'heylighdaghs eer de kinderen ter hoogmisse gaen naerdat sy hun gewoonlyck gebedt gelesen ende geoeffent sullen hebben gecuyt ende geegent salmen aende selve geven elck eenen Booteram ende ten acht heuren en half sal de Gouvernante by hulpe vande meestersse uytdeelen de cleederen van deselve kinderen met haerlieden number daerop staende omme hun te cleeden ende gereedt te maecken om te gaen naer d'hoogmisse inde Prochie kercke, gereserveert den tweeden sondagh van yder maent als wanneer sy sullen verobligiert wesen de hoochmisse te hooren inde kercke vande Conceptionnisten ende aldaer Particulierelick te bidden voor den overleden heer Jacques Hoys hemlieden fondateur, soo sy oock hun sullen moeten naer middagh in het sermoen ende Loff inde selve kercke van de Conceptionnisten, ghelyck sy oock sullen moeten doen opden dagh vande kerckwydinghe der voornoemde kercke alsmede int jaerghetijde dat gedaen sal worden over den voornoemden fondateur met welcke de Gouvernante ende twee vande domesticque oock sullen mede gaen, oock sullen deselve moeten gaen in alle generaele processien nemende hemlieden plaetse Recht voor de Nonnekens, doende deselve kinderen hebbende in de handt elck een Roosen hoeyken ende degonne connende lesen daerenboven een Boucxken tot meerder Eere Godts Instructie ende onderwijsinghe desselfs, werdende van s'wets weege aende voorschreven kinderen naer dat sy jder vande voorschreven processien Generael sullen ghecompaniert hebben, wesende drij mael ts'jaers te weeten op heyligh sacraments dagh, sinte Pieter ende Pauwels dagh, mitsgrs den dagh van het overgaen vande stadt, t'elckendaeghe ghesondt aen yder een half Pinte fransche wijn, aen de meestersse ende haer assistenten yder een Pinte, mitsgaders yder kindt een Wittebroodt van een stuyver met een helft pont gebraden vleesch, aen de meestersse ende haere assistenten dobbel.

Oock voorts te besorgen dat de voornoemde kinderen sondaghs ende donderdachs inde Prochie kercke voornoempt sullen gaen hooren de christelijke Leeringhe ofte catechismus die aldaer ten Een heuren naer noene gedaen wort, ende op de heyligh dagen naer noene soo sullen de kinderen onderwesen worden binnen huysen by de voornoemde domesticque ende

altydt wel Regart nemen, dat int spelen ofte anderssints daer geen quaet en geschiedt.

Sullen de kinderen voorts gehouden wesen op alle hoochtyden des Jaers te Biechte te gaen ende te communiceren inde voornoemde Prochie kercke al te saement ende ter presentie vande meestersse, mitsgaders alle onse Lieve Vrouwe daegen des jaers, inde kercke vande Conceptionnisten, soo oock de aermmeesters syn toelatende dat de domesticque vanden voornoemden huysen inde weecke s'morgens Vrough ende ten minsten Belette daegelycx sullen moghen misse hooren met drij soo vier van de meeste kinderen, alle daegen drij soo vier andere tot twaelfve toe.

Betrouwende die vande Wet Boven alle t'gonne voorschreven dat de governante de voornoemde kinderen sal onderwysen in alle goede manieren ende inde voordering van hun werck aende welcke sy oock willen dat de kinderen oock schuldigh sullen syn te Bewysen alle Respect, Eere, Reventie ende de gonne anders doende te straffen naer gelegentheit van de saecke soo sy voor Godt wilt verantwoorden, ende quam daer Eenige Grootte faulte te Geschieden t'selve adverteren aende voornoemde heeren Aermmeesters omme Bij hemlieden daerinne te voorsien naer behooren.

De kinderen sullen alle sondaghen ende heylighdagen moeten met hun Busse staen voor de kerckdeuren van de prochiale kercke ende omme gaen inde kercke vande PP^{rs} Capusijnen.

Dese schole sal voortaan hebben het Recht van te dragen alle de flambeusen die ter Begravenisse van eenige notaebel persoonen sullen gedregen worden ter exclusie van alle andere, ende sullen genieten voor yder flambeuse die sy sullen draeghen ofte doen dragen ses stuyvers.

Voorts sal dese schole van alle disschen die gedeckt sullen worden over eenige uytvaerden ofte jaergetyden profyteren te weeten van Eenen uytvaert vande grooten dienst twaelf Proven, van een jaer getyde dito vier proven, van de tweede dienst acht proven, vanden derden vier Proven, waervooren de kinderen sullen Verobligiert wesen te commen inde selve diensten ende aldaer bidden voor de siele vanden overleden.

Den Sanckm^{re} deser Parochiale kercke sal voortaan de Coraelen moeten kiezen uyt dese Aerm schole in cas der Eenige toe bequaem syn.

De kinderen van dese schole sullen vermoghen alle vrydagen omme te gaen lancxt de stadt met hemlieden gewoonlijcke Busse.

Dat geene Bedelaers en sullen vermooghen om te gaen door de stadt ten sy aenhebbende het ordinaire teecken vande Wet.

De kinderen Cost zal wesen,

Sondaghs snoens vleesch
s'maendaghs Caes
s'dissendaghs Botterammen
s'woensdaghs Caes
s'donderdaghs vleesch
s'vrijdaghs Caes
s'aeterdaghs Botterammen

} Boven de Pottagie

Ten waere dat op Eenighe van de voorschreven daegen Buyten den son-
dagh ofte donderdagh abbondantie van visch waere ende goeden coop, in
welcken gevalle in plaetse van caes ofte Botter, een Portie visch sal gegeven
worden.

Wiert geresolveert alle de voorschreve Poincten ende articulen alsoo te ap-
proberen ende decreteren ordonnerende een igelyck die het soude mogen
aengaen hem daernaer Punctuelyck te Reguleren.

(ondertekend)
N. de Meulebeque

*
**

BIJLAGE 2

In het Rijksarchief te Gent, Fonds Raad van Vlaanderen nr. 23.262 be-
vindt er zich een lijvige procesbundel (10 cm dik) van een zekere Flora
Pasbrugge als verweerdster in beroep tegen de Raad en Procureur-Generaal
van de Raad van Vlaanderen. Er was een betwisting ontstaan tussen haar
en John Goold die aangesteld was tot curator over de Augustijner pater
Nicolas Concannon, geboortig van Ierland. Deze verhuisde op 1 februari
1742 uit het huis van Jan Houwel om bij haar te komen wonen in de
Kaaistraat naast apoteker De Clerck waar hij op 30 maart 1747 overleed.
Reeds in 1742 wordt hij vermeld als hulpeloos ten gevolge van een beroerte.

Na de belegering van 1745 kreeg zij 5 tot 6 weken «huisarrest» op «pretext
van wancksinnigheyt».

Op 12 september 1748 brengt Goold de goederen van Concannon over
naar het huis van De Clerck. Hierop stelde Flora een lijst op van al haar
eigen goederen die, naar zij beweerde, medeverhuisd waren (zes paginas
vol!).

Zelfs de prior van de Augustijnen was vanuit Dublin naar Oostende ge-
komen om een regeling na te streven.

Zij werd nog bij een tweede feit betrokken. Sedert 1736 had zij het huis-
houden van E.H. Loyen, een priester van het oratorie, verzorgd. Volgens
getuigen had zij van hem grote sommen geld opgestreken. Hij had haar o.m.
een huis geschonken op 3 augustus 1740. Geruchten deden de ronde.
Ergens moet zij verdacht geweest zijn van bedrog want in 1750 zit zij
opgesloten.

Hoe de vork aan de steel zat konden wij tijdens een zeer summier door-
nemen van het procesbundel niet uitmaken.

*
**

BIJLAGE 3

A Sa Majesté Impériale Royale et apostolique en Sa Conseil Privé

Remontrent en tres profond respect les Directeurs des Pauvres de la ville et Port d'Ostende que cette ville dépourvue de tout territoire et des fabriques et des manufactures qui font subsister les autres villes, n'a en de tout tems d'autre ressource pour sa subsistance que la navigation par lesquelles les mariniers (dont dans une juste proportion la moitié des habitans devoit être composée) allants gagner de l'argent en dehors, doivent faire subsister l'autre moitié composée de gens des metiers les plus necessaires, qui ne scauroient trouver le moien de vivre les uns des autres sans la dependance et la consommation des mariniers et de tout ce qui depend de la marine et de la construction, armement et avitaillement des vaisseaux auxquels presque tous le metiers fournissent ou travaillent.

Ce fut dans le siecle passé que cette ville se trouvoit dans cette juste proportion d'habitans, lorsque outre les vaisseaux de guerre que l'Espagne comme aussi la Province de flandres y entretenoient pour servir de Convoy à la navigation commercante, les negocians faisoient aussi des armemens considerables pour aller en course sur les ennemis de l'Etat, et tous ensemble s'enrichissants de leurs depouilles se rendoient plus terribles a ces ennemis, et faisoient plus de ravage dans leurs commerce et navigation que Dunquerque ne fait a present, et dont on peut se convaincre plus amplement dans les archives de l'amirauté.

La navigation d'Ostende aiant depuis beaucoup diminuée, il plut a sa Majesté Imperiale de glorieuse et eternelle memoire d'y eriger la Compagnie des Indes ce qui ranima d'abord la navigation et augmenta tellement le nombre des habitans les plus essentiels par l'affluence des mariniers etrangers qu'elle y attiroit, que cette ville ne pouvoit manquer de refleurir entierement si cette Compagnie avoit pu etre de durée, ce qui causa la transmigration entiere de tout ces etrangers, et d'une partie des habitans les plus aisés qui se sont retirés ailleurs, de sorte que non seulement cette ville retomba dans sa langueur, mais qu'insensiblement et par degrés elle est parvenue a l'etat agonisant ou elle se trouve aujourd'hui par la desertion presque totale des mariniers qui faute de trouver de l'emploi à Ostende ont été necessités d'aller chercher leur subsistance a Dunquerque en s'embarquant sur les armateurs de ladite ville, sur lesquels quantité d'entre-eux ont été tués, et les autres languissent dans les prisons d'Angleterre avec peu d'espoir comme etranger non classés d'être échangés et d'avoir leur liberté avant la fin de la guerre, tandis qu'ils ont laissés leurs veuves femmes et enfans a Ostende, ce qui a tellement augmenté la misere et la pauvreté de cette ville que le Remontrants ne trouvent plus aucune ressource a pourvoir a des besoins si multipliés.

Les Remontrants ayants par plusieurs reprises reclamé l'assistance de Magistrat, celui-cy leur a fait connoître toute leur impuissance a les secourir, par rapport que dans le commencement de la Compagnie des Indes, la ville d'Ostende dans la ferme Esperance de sa continuation, s'étant chargée de construire un nouveau Bassin pour la commodité de laditte Compagnie, elle a été obligée de lever à cet effet des sommes tres considerables,

des interets desquelles elle reste chargée a present pour payer annuellement les credentiers, tandis qu'elle est privée par la suppression de ladite Compagnie des Indes de la ressource qui devoit eteindre ces dettes.

Dans cette triste situation les Remonstrans ont imaginé un moien pratiqué dans plusieurs autres villes du Pays bien plus aisés que la pauvre ville d'Ostende, scavoir celle d'une lotterie en faveur de ses pauvres.

C'est a cet effet que les Remonstrans ôsent recourir a votre Majesté Imperiale Royale et Apostolique, La suppliant tres humblement de daigner leur accorder un octroy pour une Lotterie selon le Plan ci-annexé dont ils ont été obligés de borner le capital a la modique somme de douze mille florins afin de la compasser et la proportionner au peu de moien des habitans de cette ville, attendu que les supplians n'on aucune ressair (?) a esperer des autres villes qui ont leurs propres lotteries.

Ils ôsent en même tems supplier tres respectueusement Votre Majesté qu'elle daigne leur accorder ledit octroy pour douze Lotteries consecutives, et comme il se pouroit cy après que le public souhaiteroit quelque changement soit dans l'arregement des classes ou des prix, que les supplians puissent être autorisés a le faire pour le contenter et l'animer d'avantage. C'est la Grace etc...

Bruxelles ce 14 avril 1760.

signé F.J. Van Cools, Aqt